

MAŁOPOLSKA WYŻSZA SZKOŁA

im. Józefa Dietla w Krakowie

WYDZIAŁ KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

I INFORMATYKI STOSOWANEJ

Kierunek: Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna

Maria Latuszek

„Media w służbie genealogii”

Praca dyplomowa

Promotor:

dr hab. Grażyna Wrona

akceptuję.....

data

Kraków 2012

Spis treści

WSTĘP	3
1. WPROWADZENIE DO GENEALOGII.....	6
1.1. Definicja, zakres i cele genealogii	6
1.2. Podstawowe pojęcia stosowane w genealogii.....	8
1.3. Źródła wiedzy genealogicznej.....	11
1.4. Rozwój badań genealogicznych.....	15
2. GENEALOGIA W PRASIE POLSKIEJ PO 1989 ROKU	19
2.1. Czasopisma naukowe	20
2.2. Czasopisma popularnonaukowe.....	23
2.3. Czasopisma poradnikowe.....	26
3. GENEALOGIA W RADIU I TELEWIZJI PO 1989 ROKU	27
4. INTERNET A GENEALOGIA	33
PODSUMOWANIE.....	38
INDEKS OSÓB	41
BIBLIOGRAFIA:	47
Aneks 1. SPIS RYCIN.....	51
Załącznik 1. TABLICA PRZODKÓW MARII LATUSZEK	52

WSTĘP

Genealogia to nie tylko pasja, to już niemal religia...

Zainteresowanie genealogią sięga jeszcze czasów starożytnych, gdy możnowładcy i co bogatsi obywatele kazali sporządzać dla siebie wykresy przodków, by móc udokumentować swoje prawa do stanowiska czy majątku. Drzewa genealogiczne były źródłem dumy, a nawet pychy. Znany krewny mógł pomóc w karierze, choć często stawał się też źródłem waśni, sporów. Średniowieczni kronikarze również zapisywali nazwiska i genealogie władców. W tych czasach często jednak ubarwiano opowieści rodowe, nie biorąc pod uwagę źródeł historycznych.

Zmiany przyszły dopiero w XVII wieku, gdy zaczęto układać i dokumentować tablice przodków. Przełomowy okazał się moment, gdy najwyższe władze katolickie nałożyły na duchownych obowiązek prowadzenia ksiąg ochrzczonych, bierzmowanych i zaślubionych,

Dokumentowanie tych wydarzeń było jednak codziennością dopiero od drugiej połowy XVIII wieku.

Przez wszystkie te lata powstało też wiele herbarzy, opisujących herby i wymieniających osoby, które mogły się nimi posługiwać. Wśród bardziej znanych twórców herbarzy znajdują się m.in.: Kasper Niesiecki, Adam Boniecki i Seweryn Uruski.

Współcześni badacze genealogii, jak Włodzimierz Dworzaczek czy Bolesław Namysłowski, skupiają się nad kwestią upowszechnienia wiedzy o genealogii i heraldyce. W swoich opracowaniach opisują sposoby docierania do źródeł historycznych, a także formy ich późniejszego wykorzystania do własnych badań. Genealodzy amatorzy z kolei gromadzą się w bardziej lub mniej formalnych stowarzyszeniach, by rozmawiać na interesujący ich temat i wymieniać się doświadczeniami. Obecnie w samej tylko Polsce działa ponad 19 towarzystw genealogicznych, nie wliczając w to towarzystw i związków heraldycznych i historycznych. Ich członkowie redagują i wydają własne czasopisma, biorą udział w telewizyjnych i radiowych programach, prowadzą blogi genealogiczne i zajmują się odnajdywaniem przodków na zlecenie.

Celem mojej pracy jest poszerzenie ogólnej wiedzy o genealogii oraz o sposobach znajdowania informacji z tej dziedziny i ich późniejszej publikacji. Pragnę wykazać, że genealogia *nie umarła jeszcze śmiercią naturalną*, że wciąż jest przedmiotem zainteresowania

milionów osób na całym świecie. Jest pasją, wyzwaniem, przygodą, którą każdy może przeżyć, jeśli tylko znajdzie w sobie dość wytrwałości i odwagi, by poznać skrywane i nieraz zapomniane wydarzenia z przeszłości własnej rodziny. Im więcej osób podejmie próbę poznania własnej przeszłości, a przy tym wspomocze innych poszukiwaczy cennymi dokumentami (publikowanymi w Internecie), tym szybciej genealogia stanie się ogniwem łączącym ludzi, którzy nawet nie wiedzą, że są ze sobą spokrewnieni. A w końcu, jak śpiewamy w piosence - „wszyscy Polacy to jedna rodzina”...

I temu też ma służyć moje opracowanie.

Podjęty przeze mnie temat nie był jeszcze, o ile mi wiadomo, opracowywany przez innych studentów. Zajął się nim, gdyż od kilku lat interesuję się zagadnieniami dotyczącymi poszukiwania przodków. Zainteresowało mnie, czy i w jaki sposób genealodzy mogą dzielić się z innymi swoją wiedzą i doświadczeniami.

Zbierając informacje do pracy licencjackiej, korzystałam z dostępnych na rynku polskim opracowań genealogicznych, również tych w wersji elektronicznej. Najbardziej pomocne okazały się: *Genealogia* Włodzimierza Dworzaczka, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego* Małgorzaty Nowaczyk oraz *Nauki pomocnicze historii* Józefa Szymańskiego. Na potrzeby pracy, skontaktowałam się z wydawnictwami publikującymi pisma poświęcone genealogii. Uzyskane od nich informacje opracowałam i zamieściłam w dalszej części tekstu.

Wiele informacji o audycjach radiowych i telewizyjnych zdołałam odnaleźć przy pomocy Internetu. Część danych zdobyłam jednak kontaktując się bezpośrednio z twórcami programów.

W pierwszym rozdziale omówiłam podstawowe zagadnienia dotyczące genealogii. Wyjaśniłam pojęcia, zaprezentowałam sposoby odnajdywania informacji o przodkach. Przedstawiłam też w skrócie historię poszukiwań genealogicznych.

Drugi rozdział poświęciłam charakterystyce publikowanych w Polsce czasopism zajmujących się genealogią. Periodyki te podzieliłam, ze względu na specyfikę, na gazety: naukowe, popularnonaukowe i poradnikowe. Te pierwsze są skierowane głównie do osób prowadzących własne badania genealogiczne, dla których liczą się konkretne i dokładne dane. Zawierają one badania własne autorów publikowanych tekstów i polemiki do innych artykułów. Czasopisma popularnonaukowe to w mojej pracy te dotyczące naukowych zagadnień, ale ukazujące je jedynie w zarysie, w sposób ogólny. Z kolei omówione przeze mnie pisma o charakterze poradnikowym opisują głównie, jak rozpocząć/kontynuować badania genealogiczne, wyjaśniają pojęcia związane z tą dziedziną i utrzymujące stały kontakt z czytelnikami.

W rozdziale drugim chciałam pokazać obecność genealogii w mediach masowych, jak radio i telewizja. Audycje takie są emitowane głównie w mediach lokalnych, jednak zdarzają się też przypadki, gdy genealogia staje się tematem przewodnim odcinka programu lub nawet całej serii i ma to miejsce w telewizjach i radiach o zasięgu krajowym, jak TVP 1, TVP 2, PULS i TVN oraz kanał trzeci Polskiego Radia.

Ostatni rozdział opisuje wpływ Internetu na rozwój genealogii jako nauki. Wskazałam w nim możliwości, jakie dają programy genealogiczne, internetowe strony rodzinne czy fora miłośników historii. Scharakteryzowałam pokrótce poszczególne programy i strony *www*, wskazałam ich zalety i wady, zwróciłam też uwagę na ich przystępność i łatwość obsługi. Na koniec opisałam działalność osób, które za pośrednictwem Internetu, oferują swoje usługi w kwestii poszukiwań genealogicznych.

1. WPROWADZENIE DO GENEALOGII

1.1. Definicja, zakres i cele genealogii

Słowo „genealogia” powstało z połączenia dwóch greckich wyrazów - γενεά (genea) - rasa, ród oraz λόγος (logos) - słowo. Genealogia jest określana jako jedna z nauk pomocniczych historii, zajmująca się badaniem stosunków pokrewieństwa zachodzących między ludźmi. Wyniki badań są następnie przedstawiane w formie opisów, wykresów lub tablic genealogicznych¹. Genealogia zestawia rodowody i śledzi związki pokrewieństwa między historycznymi postaciami². Bada pochodzenie władców, ich relacje z *innymi domami panującymi*, co pozwala odtworzyć te stosunki, jak również *zrozumieć szereg zagadnień, które zależą od stosunku pokrewieństwa tych władców*. Nauka ta poszukuje też zależności rodzinnych *wśród tych warstw społecznych, które odgrywały niegdyś w historii kierowniczą rolę* oraz wśród warstw niższych, czyli mieszczaństwa i chłopów³.

Według teoretyków genealogii z przełomu XVIII i XIX wieku miała ona służyć jedynie *do lepszego wyjaśnienia wydarzeń z historii politycznej*. Za rzecz konieczną uważano w tamtych czasach dokładną znajomość powiązań rodzinnych historycznych postaci. Ówczesne podręczniki do historii przepełnione więc były informacjami i tablicami genealogicznymi. Dopiero pod koniec wieku XIX genealogię zaczęto traktować jako samodzielną naukę, wspomagającą, oprócz historii, również medycynę i biologię. Ottokar Lorenz, autor podręcznika pt. *Lehrbuch der gesamten wissenschaftlichen Genealogie* (Berlin 1898), pisał, że *Genealogia jest nauką o rozkrzewianiu się rodu w jego indywidualnych przejawach. Pełną treść i właściwe oblicze uzyskuje poprzez badanie powstałych skutkiem prokreacji i pochodzenia osobistych powiązań człowieka, który z uwagi na swe fizyczne, duchowe i społeczne właściwości podlega szeregowi przemian*.

Żadna praca biograficzna nie może się obejść bez wcześniejszych badań genealogicznych. Opisywane w listach, wspomnieniach i pamiętnikach osoby można niejednokrotnie rozpoznać jedynie dzięki specjalistycznej literaturze. Podobnie nie można ułożyć i zinwentaryzować prywatnego archiwum bez poznania genealogii rodzin, których ono dotyczy.

Dziedzinę tę doceniają również historycy sztuki, dla których herb umieszczony na obrazie, rzeźbie lub budynku jest często jedynym kluczem do rozpoznania, kogo dane dzieło

¹ Rafał Łąkowski (red.), *Encyklopedia Powszechna PWN*, t.2, Warszawa 1984, s. 34 /hasło: Genealogia/

² Władysław Aleksander Semkowicz, *Paleografia łacińska*, Kraków 2007, s. 26

³ Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 188

przedstawia lub kto jest jego fundatorem. Do bardziej szczegółowej identyfikacji postaci służą już herbarze lub monografie rodzin i miejscowości.

Jako nauka społeczna, genealogia wykazuje pokrewieństwo między ludźmi należącymi do różnych grup środowiskowych. Przyczynia się do wyjaśnienia podstawowych procesów społecznych. Sama ich nie wyjaśnia, a jedynie gromadzi informacje, które następnie zostaną przetworzone i zinterpretowane przez socjologów, etnologów i historyków⁴. Genealogia bada też społeczeństwo i wydziela z niego grupy społeczne i klasowe, by następnie wychwycić sposób przechodzenia z jednej grupy do drugiej, *od klasy do klasy*⁵.

W trakcie tworzenia rodowodu i zbierania informacji o przodkach mogą pojawić się pewne nieścisłości. Każdy człowiek ma dwoje rodziców, czworo dziadków i ośmioro pradiadków. W czwartym pokoleniu jest już 16 przodków, w piątym - 32, w szóstym - 64, w siódmym - 128, w ósmym - 256, w dziewiątym - 512, w dziesiątym - 1024, a w jedenastym - 2048. Gdyby tak dojść w wyliczeniach do czasów ostatnich Piastów, liczba przodków wynosiłaby już setki tysięcy. I tu tworzy się paradoks, bo jak wiadomo - *ilość i gęstość zaludnienia była w przeszłości znacznie mniejsza niż obecnie*. Źródłem tego konfliktu jest nieuwzględnienie zjawiska utraty przodków na skutek występowania wspólnych przodków dla ogromnej ilości współczesnych ludzi (nasi protoplaści niejednokrotnie zawierali małżeństwa w obrębie swych rodzin). Im dalej wstecz, tym większy ubytek przodków. Jako naród mamy wspólnych przodków i wszyscy jesteśmy ze sobą w jakiś sposób spokrewnieni⁶.

Istotę i sens poszukiwań genealogicznych, najlepiej oddaje Bolesław Namysłowski w swojej książce *Rozważania nad problemami rodziny i rodu*. Twierdzi on, że każdy z nas *jest dziedzicem licznych generacji przodków, bez względu na to, jakie oni zajmowali stanowisko w hierarchji społecznej i kim byli. Jesteśmy spadkobiercami naszych przodków, ginących w mrokach dziejów, a spadek ten jest udziałem tak dziecka największego nędzarza, jak i milionera. Nikt pod tym względem nie jest lepszym lub gorszym, jeżeli idzie o ilość przodków; zupełnie czemś Innem jest ich jakość, która może być bardzo rozmaita pod każdym względem (zdrowie, hierarchja, psychika, wygląd)*⁷.

⁴ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 9-14

⁵ Józef Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2001, s. 71

⁶ Bolesław Namysłowski, *Rozważania nad problemem rodziny i rodu*, Poznań 1928, s. 11-12

⁷ Bolesław Namysłowski, *Rozważania nad problemem rodziny i rodu*, Poznań 1928, s. 3

1.2. Podstawowe pojęcia stosowane w genealogii

ANTENAT to dawna nazwa przodka, a **PROTOPLASTA** to założyciel rodu, najstarszy przodek⁸.

LINIA MATRYLINEARNA (ŻEŃSKA) to linia przodków lub potomków, złożona wyłącznie z kobiet (matka, babka, prababka itd.). W odróżnieniu od krewnych **PO KADZIELI**, nigdy nie wystąpi w tej linii mężczyźni, chyba że jako osoba, dla której ta linia jest wywiedziona. **LINIA PATRYLINEARNA (MĘSKA)** dotyczy potomków lub przodków wyłącznie męskich, jak ojciec, dziadek, pradziadek itd. W tej linii jest dziedziczone nazwisko. Nigdy nie wystąpi tu kobieta, chyba że jako osoba, dla której tworzy się tę linię⁹.

Ryc. 1. Ilustracje z dzieła "Heraldica to iest osada kleynotow rycerskich" Józefa Jabłonowskiego z 1742 roku pokazująca stopnie pokrewieństwa w linii męskiej i żeńskiej.

Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Genealogia>, 21.09.2012

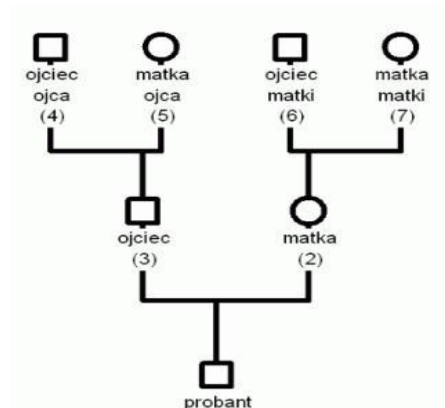
⁸ <http://sjp.pwn.pl/szukaj/antenat>, 30.12.2011

⁹ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 26

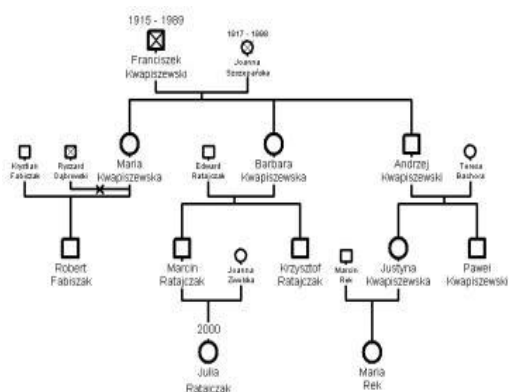
Krewni/przodkowie **PO KADZIELI** to wszyscy krewni/przodkowie ze strony matki, a krewni/przodkowie **PO MIECZU** to analogicznie krewni/przodkowie ze strony ojca¹⁰.

PROBANTEM nazywamy osobę, dla której tworzony jest wywód przodków¹¹. **WYWÓD PRZODKÓW** (inaczej **TABLICA ASCENDENTÓW**) to graficzne przedstawienie (w liniach prostych) wszystkich przodków probanta. W każdym następnym pokoleniu liczba przodków rośnie dwukrotnie¹². **ASCENDENCI** (in. **WSTĘPNI**) to rodzice oraz ich przodkowie. **DESCENDENCI** (in. **ZSTĘPNI**) natomiast to potomkowie, czyli wszystkie osoby wywodzące się od wspólnego przodka. **DRZEWO GENEALOGICZNE** bywa nazywane też **TABLICĄ DESCENDENTÓW**, bo przedstawia w sposób graficzny (rozgałęzione drzewo) wszystkich potomków jednej pary małżeńskiej¹³. Imiona i podobizny protoplastów znajdują się u korzeni drzewa, wizerunki potomków zaś umieszcza się coraz wyżej - na pniu, konarach i gałęziach¹⁴. Drzewo genealogiczne składa się głównie z linii męskich, nie prowadzi się już dalej potomstwa kobiet i przedstawia jedynie osoby noszące to samo nazwisko¹⁵.

Ryc. 2. Tablica ascendentów

Ryc. 3. Tablica descendentów

Źródło: <http://histmag.org/?id=540>, 30.12.2011

¹⁰ http://tnn.pl/Podstawowe_poj%C4%99cia_genealogii,1631.html, 30.12.2011

¹¹ <http://www.genpol.com/module-subjects-viewpage-pageid-58.html>, 30.12.2011

¹² Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 190

¹³ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 27-28

¹⁴ Władysław Kopaliniński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Kraków 1991, s. 225 /hasło: Drzewo genealogiczne/

¹⁵ Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 189

RÓD tworzą osoby, mające wspólnego przodka i *złączone wspólnotą krwi*. Czasem o więzi w rodzie może decydować tradycja o wspólnym pochodzeniu. Na ród składają się **RODZINY** monogamiczne - dwoje ludzi odmiennej płci i ich potomstwo¹⁶.

RODOWÓD bywa często mylony z wywodem przodków, kiedy w rzeczywistości opisuje on potomstwo męskie i żeńskie, ale tylko noszące to samo nazwisko. **RODOWÓD SKRÓCONY** przedstawia dane potomków płci męskiej, o tym samym nazwisku.¹⁷

POKREWIEŃSTWO to pochodzenie dwóch i więcej osób od wspólnego przodka¹⁸. Rozróżniamy krewnych w *linii prostej* (bezpośrednie pochodzenie jednej osoby od drugiej - ojciec i syn) i w *linii bocznej* (łączy ich wspólny przodek, ale nie pochodzą jedno od drugiego - np. stryj i bratanek). **POWINOWACTWO** to stosunek łączący ze sobą minimum dwie osoby, z których jedna weszła do rodziny poprzez małżeństwo, a druga jest krewnym małżonka¹⁹.

FILIACJA to stosunek genealogiczny, zachodzący między kilkoma osobami, które pochodzą bezpośrednio jedna od drugiej (dziadek, syn, wnuk)²⁰. **KOICJA** to związek dwóch osób przeciwnej płci, stworzony w celu wydania na świat potomstwa²¹.

¹⁶ Józef Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2001, s. 72-73

¹⁷ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 29

¹⁸ Józef Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2001, s. 73

¹⁹ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 18-19

²⁰ Józef Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2001, s. 73

²¹ Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 191

1.3. Źródła wiedzy genealogicznej

Wszystkie materiały, które przynoszą dane genealogiczne, można podzielić na trzy grupy: przekazy ustne, przekazy pisemne i pomniki.

Przekazy ustne to jedno z podstawowych źródeł wiedzy o przeszłości, jednakże nie jest to zawsze źródło wiarygodne. Zdarzają się w takich opowieściach nieścisłości lub błędy, które były już tyle razy powtarzane, że urosły do rangi rodzinnych legend. Znane są również przypadki, gdy istotne informacje były celowo tajone lub zmieniane - np. w ramach ochrony czyjegoś dobrego imienia. Tradycja ustna była ważna, bo nieraz tylko dzięki niej można było ustalić pochodzenie rodziny i wzajemne pokrewieństwo jej członków. W XVIII wieku popularne stało się wywodzenie swych przodków z zagranicy, nadawanie im szlacheckich tytułów i herbów, a także przybieranie przydomków na wzór mieszkańców zachodniej Europy. W II. połowie XIX wieku snuto opowieści o tym, jak to przodek był zmuszony zmienić „lepsze” nazwisko na jakieś pospolite, *które miało go skuteczniej chronić przed prześladowaniami rządu zaborczego, nie wyróżniając niczym spośród tłumu.*

Do **przekazów pisemnych** można zaliczyć prywatne zapiski genealogiczne, dokumenty, akta i źródła heraldyczne. Gromadzone w domach **notatki, wspomnienia i zestawienia genealogiczne** były sporządzane na użytek własny i często, acz nie zawsze, opracowywane na podstawie dokumentów. Ponieważ jednak nie stosowano wtedy zasady powoływania się w tekście na źródła informacji, nie można stwierdzić, w ilu procentach korzystano z oficjalnych danych, a w ilu z przekazów ustnych. Notatki treści genealogicznej sporządzano najczęściej dla użytku dzieci i wnuków. Można je spotkać na marginesach lub pustych kartkach ksiąg i modlitewników, a nawet biblii. Przechowywany w Muzeum Brytyjskim modlitewnik króla Zygmunta Starego zawiera daty z genealogii Jagiellonów.

Spośród prywatnych zapisków genealogowie najbardziej cenią **listy i pamiętniki**, które jako jedyne zawierają osobiste refleksje i historie, o których rzadko lub nawet nigdy się nie wspomina. Trzeba być jednak ostrożnym w interpretacji tych pism, bo niektóre z nich mają charakter wyłącznie plotkarski i zamiast uczyć, opisują towarzyskie skandale²².

Na szczególną uwagę zasługują **utwory panegiryczne** (przesadnie pochwalne), tworzone na potrzeby przemówień ślubnych lub pogrzebowych. W mowach takich schlebiano próżności rodzin, chwając opisywane osoby, ukazując ich domniemane zasługi i wywodząc

²² Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 50-53

ich pochodzenie od osób szanowanych, wybitnych, często historycznych lub mitologicznych²³.

W XIX wieku pojawił się w prasie nowy gatunek - **nekrolog dziennikarski**. W tej krótkiej formie zawierano i pochwałę, i informację, czyli wszystko to, czego oczekiwano od panegiryku. Więcej faktów zawierały za to cenione do dziś **kroniki i roczniki**. Księgi te były szczególnie cenne, jeśli ich autorzy pisali o wydarzeniach, w których brali udział lub o których mają informacje od naocznych świadków.

Drugą grupą źródeł pisanych są dokumenty. Fakty ślubów, chrztów i zgonów potwierdzają **dokumenty stanu cywilnego**. Z kolei **wywody przodków** czy **legitymacje szlacheckie** nabierały znaczenia przy zatwierdzaniu szlachectwa, wstępowaniu do zakonu lub pełnieniu urzędów dworskich. Ich prawdziwość historyczna jest jednak bardzo niepewna - wymaga sprawdzania na każdym niemal kroku²⁴.

Najcenniejsze pod względem wartości źródłowej są tu wszelkie **przywileje królewskie i książęce, umowy przedślubne, zapisy posagu i wiana²⁵, pokwitowania, dokumenty kupna i sprzedaży**, czyli wpisy do Metryki Koronnej, akt miejskich, ziemskich, grodzkich i wiejskich. Swoich przodków można szukać również w **spisach ludności, spisach bractw i stowarzyszeń, listach poborowych, listach elektorów** oraz na **listach osób, które otrzymały prawo miejskie²⁶**. Informacje genealogiczne można też pozyskać z **ksiąg i akt hipotecznych, metryk uniwersyteckich, nekrologów klasztornych, ksiąg instytucji i władz kościelnych** oraz z **testamentów, pozwów i akt spadkowych**.

Podczas II wojny światowej wiele archiwalnych materiałów zostało zniszczonych lub ślad po nich zaginął. Nie przetrwała większość prywatnych archiwów gromadzonych na Ziemiach Zachodnich. Odratowano za to kilka większych zbiorów z terenu Śląska. Po przeprowadzeniu reformy ocalałe archiwa podworskie zostały przejęte przez archiwa państwowe, znaczna ich część znajduje się dziś w warszawskim Archiwum Głównym Akt Dawnych (AGAD)²⁷. Są to akta parafialne i księgi metrykalne z tzw. *terenów zabużańskich*, czyli dawnych województw: lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i wołyńskiego (w granicach sprzed II wojny światowej)²⁸. Sporą kolekcję dokumentów posiada też Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Krakowie.

²³ Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 192

²⁴ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 54-55

²⁵ Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 192-193

²⁶ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 93

²⁷ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 56-57

²⁸ <http://www.agad.archiwa.gov.pl/genealogia/poradnik.html>, 02.01.2012

Akta to wszelkie zapisy robione u schyłku średniowiecza i w czasach nowożytnych w kancelariach urzędów, świadczące o dokonanej akcji prawnej²⁹. W grupie tej najważniejsze niewątpliwie są **metryki chrztów, ślubów i zgonów**, sporządzano przez duchownych, a później przez urzędników stanu cywilnego. Kościelne księgi metrykalne w zaborze austriackim były równocześnie księgami religijnymi i aktami stanu cywilnego. Podobnie rzecz miała się w zaborze pruskim, aż do 1874 roku. Wtedy to wprowadzono odrębne akta Urzędów Stanu Cywilnego (USC), zapisywane po niemiecku przez urzędników stanu cywilnego. Skreślane zaś po łacinie metryki kościelne do 1919 roku prowadzono oddzielnie. Na obszarze Księstwa Warszawskiego akta USC wprowadził w 1808 r. Kodeks Napoleona. Sposób ich prowadzenia zmieniono w sposób nieznaczny w 1926 r., wraz z wejściem w życie Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego. Akta stanu cywilnego połączono z kościelnymi po 1825 r. w jeden akt religijno-cywilny, nadzorowany przez proboszcza parafii. Odrębne akta USC prowadzone za to były przez gminy protestanckie i żydowskie.

Księgi metrykalne sporządzano dwóch egzemplarzach - jeden zatrzymywano w parafii, a drugi (duplikat) odsyłało do właściwego archiwum³⁰. Kierownik urzędu stanu cywilnego ma obowiązek przekazać *właściwemu archiwom państwowemu księgi stanu cywilnego wraz z aktami zbiorowymi po upływie 100 lat od zamknięcia księgi stanu cywilnego*³¹.

Na stronie internetowej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (www.archiwa.gov.pl) znajdują się **bazy danych**, dzięki którym można dowiedzieć się, w którym polskim archiwum znajdują się poszukiwane akta lub dokumenty. Baza SEZAM ułatwia wyszukanie zbiorów i zespołów archiwalnych, baza ELA zawiera dane o *spisach ludności i księgach ewidencji ludności*, a baza PRADZIAD informuje o *księgach i aktach metrykalnych oraz stanu cywilnego, przechowywanych we wszystkich archiwach państwowych w Polsce oraz w archiwach diecezjalnych w Poznaniu i Drohiczynie*³².

²⁹ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 58

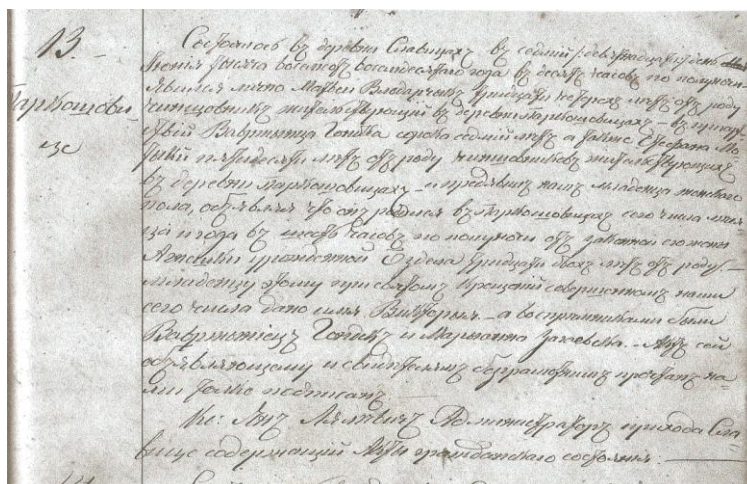
³⁰ Piotr Szkutnik, *Podstawowe źródła do genealogii chłopskiej (XIX i XX wiek)*, "Studencki Biuletyn Historyczny". - 2001, nr 4, Studenckie Koło Naukowe Historyków Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 69-79

³¹ § 28 pkt. 1. Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów (Dz.U. 1998 nr 136 poz. 884 z późn. zm.)

[za:] <http://www.nettax.pl/dzienniki/du/1998/136/poz.884.htm>, 02.01.2012

³² Karolina Gołąb-Malowicka, *W poszukiwaniu przodków. Źródła do badań genealogicznych w archiwum państwowym w Krakowie*, Kraków 2008, s. 10-21

Ryc. 4. Metryka urodzenia Wiktorii Włodarczyk, parafia Sławice, rok 1880

Źródło: archiwum rodziny Latuszek

Wiadomości o przodkach można też odnaleźć, odwiedzając cmentarze, na których zostali pochowani. Na wielu cmentarnych **nagrobkach** i **pomnikach** umieszczono epitafia, czyli napisy nagrobkowe lub ozdobne tablice ku czci zmarłego³³. Inskrypcje ku czci (np. fundatora obiektu) można też znaleźć na domach, portretach, chrzcielnicach, bibliotekach itp.³⁴

Na koniec warto wspomnieć o **źródłach heraldycznych**. Heraldyką nazywamy naukę o własnościach i znaczeniu herbów, czyli ustalonych oznak osób, rodzin, miast, prowincji lub państw³⁵. Herby są znane od około 1000 r. n.e. Początkowo służyły one rycerzom, którzy przyozdabiali swe suknie umówionymi znakami, by mogli się nawzajem rozpoznać w walce, gdy ich twarze są zasłonięte przyłbicami. W czasach późniejszych herby nadawano *za czyny chwalebne*, co dało początek heraldyce³⁶. Oznaki rodowe były umieszczane na broni, naczyniach i exlibrisach ksiąg. Spotykane też były na nadprożach domów, lub pomnikach grobowych. Działanie takie pozwalało na rozpoznanie pochodzenia właścicieli lub fundatorów monumentu³⁷.

Przy dochodzeniu szlachectwa warto zaglądnąć do różnych herbarzy, spisów rodzin szlacheckich i monografii rodzin. Wyczerpującą listę takich publikacji można znaleźć w *Genealogii* Włodzimierza Dworzaczka (1959 r.) i w *Poradniku genealoga amatora* pióra Rafała T. Prinkego³⁸.

³³ Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Kraków 1991, s. 225 /hasło: Epitafium/

³⁴ Władysław Aleksander Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 193

³⁵ Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Kraków 1991, s. 225 /hasło: Herby/

³⁶ Norbert Eugeniusz Malinowski, *Teoryja heraldyki powszechnej*, Warszawa 1841, s. 13

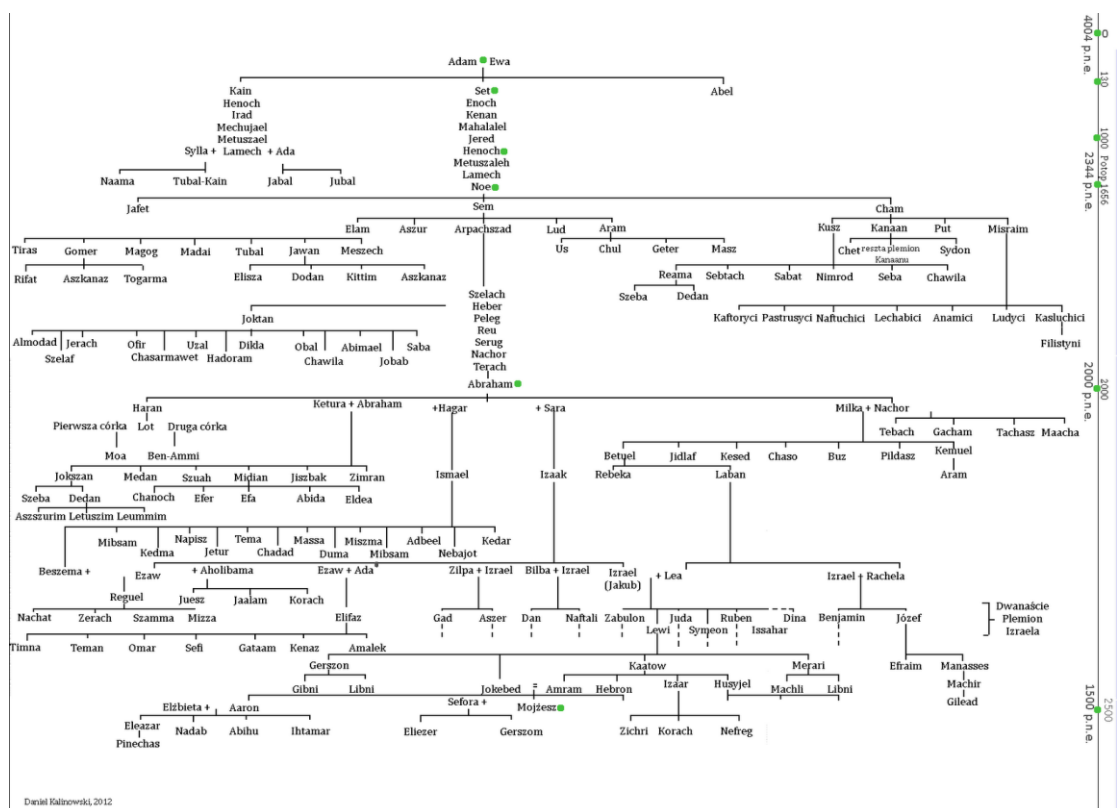
³⁷ Władysław Aleksander Semkowicz, *Paleografia łacińska*, Kraków 2007, s. 26

³⁸ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 75

1.4. Rozwój badań genealogicznych

Zainteresowanie tematem pochodzenia pojawiło się już w czasach starożytnych. Biblijna *Księga Rodzaju* zawiera wykaz potomków Adama, Noego i Abrahama. Swoimi przodkami szczylicili się egipscy faraonowie, władcy asyryjscy i rzymscy notable. Juliusz Cezar głosił, że pochodzi od Eneasza, a Marek Antoniusz uważał się za potomka Antona, syna półboga Herkulesa³⁹. Żydowski kapłani do dziś wierzą, że wywodzą się od Aarona, brata Mojżesza, człowieka, który wyprowadził lud Izraela z *ziemi egipskiej*. Ich przekonanie potwierdzają badania genetyczne - niecałe pięćdziesiąt procent mężczyzn z tej linii ma ten sam wariant chromosomu Y, który powstał najprawdopodobniej około trzech tysięcy lat temu na Środkowym Wschodzie.

Ryc. 5. Genealogia z biblijnej „Księgi Rodzaju”

Źródło: <http://acalyludpowieamen.blogspot.com/view/classic>, 21.09.2012

³⁹ Norbert Eugeniusz Malinowski, *Teoryja heraldyki powszechnej*, Warszawa 1841, s. 13

Zapisy genealogiczne rodzin królewskich w Chinach sięgają czasów panowania dynastii Qin (221 - 207 p.n.e.). Kult przodków od zawsze stanowił ważną część religii, również dla zwykłych obywateli państwa. Istnieją udokumentowane genealogie chińskie, które mają swój początek ponad dwa tysiące lat temu i zawierają kompletne listy potomków - aż do XXI wieku.

W średniowieczu zainteresowanie stosunkami rodzinnymi klas panujących było równie duże. Powstawały rodowody władców gockich, anglosaskich, frankońskich, burgundzkich. Kroniki i roczniki pełne były wiadomości genealogicznych. Listy nazwisk królów układano czasem w formie wiersza lub pieśni. Kronikarzami wydarzeń byli mnisi lub zakonnicy, którzy w tamtym czasie jako jedyni potrafili pisać.

Pierwsze znane informacje o książętach piastowskich odnoszą się do okresu panowania Mieszka I. Opowieści o jego przodkach uważane są za legendy ze względu na brak niezależnych dokumentów potwierdzających istnienie tych postaci. Ich imiona (Siemowit, Leszek i Siemomysł - pradziad, dziad i ojciec Mieszka) znamy jedynie dzięki zapiskom kronikarza Galla Anonima.

Zapisy z wczesnego średniowiecza pochodzą głównie z testamentów oraz dokumentów finansowych. Nie sporządzano ich w celu udowodnienia pochodzenia, są więc one bardziej wiarygodne pod względem genealogicznym od późniejszych wywodów szlacheckich. Wraz z pojawieniem się mieszczaństwa, zaczęto tworzyć rodowody ludzi stanów niższych. W okresie przechodzenia z pańszczyzny na formę czynszowania bardzo ważną była umiejętność wykazania, że dany chłop był stanu wolnego. Jeśliby nie było na to dowodu, chłopca można było oskarżyć o bezprawne korzystanie z przywilejów gospodarki czynszowej⁴⁰.

Za pierwowzór tablic rodowodowych można uznać dzieło Ladislausa Suntheima z 1409 r. pt. *Der löblichen Fürsten und des Landes Österreich alt Herkommen*. Tematy genealogiczne stały się wówczas najprostszym sposobem zaskarżenia sobie łaski władcy. Przodków królów doszukiwano się wśród Germanów, Gallów, bohaterów pierwszych wypraw krzyżowych albo wywodzono ich od Karola Wielkiego czy Widukinda, wodza Sasów. W ten sposób utworzono m.in. tablice genealogiczne książąt Lotaryngii, książąt Bawarii i margrabiów Monferratu.

Wymienione publikacje nie zawierały jeszcze obszernych opisów prezentowanych postaci. Charakterystyki takie pojawiły się dopiero w XVI wieku. W 1580 r. niemiecki genealog Reiner Reineck wydał w Wittemberdze książkę pt. *Chronica des Chur u. Fürstlichen Hauses*

⁴⁰ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 301-302

der Margraffen zu Brandenburg. Jego tropem podążyli: Hieronim Henninges - *Theatrum genealogical* (Magdeburg 1598) i Elias Reusner - *Genealogicum Romanum* (Frankfurt 1589).

Ogromne zmiany zaszły w genealogii w XVII w. Przy tworzeniu rodowodów zaczęto brać pod uwagę głównie źródła historyczne, akta, dokumenty, pamiętniki i pomniki. Bracia Ludwik i Scevola de Sainte-Marthe przygotowali w ten sposób wydaną w Paryżu w 1619 r. *Histoire généalogique de la maison de France*. W ostatnim trzydziestoleciu XVII wieku Klaudiusz Franciszek Ménestrier i Jean Le Laboureur opracowali metodę układania i dokumentowania tablic przodków. Na swoje miejsce w historii zasłużył też klan d'Hozier, którego członkowie w linii męskiej (5 kolejnych generacji) zajmowali się zawodowo potwierdzaniem wywodów genealogicznych szlachty francuskiej.

Genealodzy działali również poza Francją, ale nie w tak dużym stopniu. W Niemczech publikowali m.in.: Gabriel Bucelinus, autor *Germania topo-crono-stemmato graphica sacra et profana* (4 tomy, Ulma 1655 - 1678), Mikołaj Rittershusius, autor *Genealogia imperatorum, regum, ducum, comitum... orbis Christiani* (2 tomy, Tubingae 1658) oraz Filip Jakub Spener. Dzieło tego ostatniego - czterotomowe *Theatrum nobilitatis Europae* - wydawano w Frankfurcie nad Menem w latach 1668 - 1678. Opisywało ono kraje od Portugalii po Polskę i od Szwecji po Sycylię⁴¹.

Ważnym okresem w rozwoju genealogii jako nauki pomocniczej historii są lata soboru trydenckiego (1545 - 1563), kiedy to nałożono na duchownych z krajów katolickich obowiązek notowania chrztów i ślubów. W 1601 r. ukazał się list pasterski synodu archidiecezji krakowskiej - *Epistola pastoralis ad Parochos Dioecesis Cracoviensis*. Znalazły się w nim zapisy dotyczące obowiązku prowadzenia ksiąg ochrzczonych, bierzmowanych, zaślubionych, a także tzw. *status animarum* (spisów dusz). W piśmie tym przedstawiono obowiązki duchownych wobec zmarłych (modlitwa i pogrzeb) lecz niestety nie nakazano im zapisywania informacji o zgonach w księgach parafialnych. Dlatego też przez wieki zapiski te były niekompletne i niestarannie prowadzone. Rzadko powstawały duplikaty aktów, nie sporządzano indeksów nazwisk w poszczególnych księgach. Systematyczność i konsekwencja w prowadzeniu zapisów metrykalnych pojawiła się dopiero w drugiej połowie XVIII wieku⁴².

⁴¹ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 98-100

⁴² Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 302-303

Kolejne wieki to czas publikacji kilku mniej lub bardziej wiarygodnych herbarzy (nazwą tą określano księgi zawierające *wizerunki i opisy herbów oraz genealogie rodów*⁴³). Za swą uczciwość historyczną cenione są m.in.: czterotomowy herbarz *Korona Polska* autorstwa Kaspra Niesieckiego (wydany w latach 1728-1743) oraz *Poczet rodów w Wielkim Księstwie Litewskim w XV i XVI wieku* Adama Bonieckiego (1887 r.)⁴⁴. W 1895 r. Oswald Balzer opublikował swoją *Genealogię Piastów*. Franciszek Piekosiński badał genezę rycerstwa polskiego, a Władysław Semkowicz i jego uczniowie prowadzili studia osadniczo-genealogiczne. W latach 1904 - 1931 wydano piętnaście tomów *Herbarza szlachty polskiej* Seweryna Uruskiego. Na przełomie XIX i XX wieku poruszono też kwestię historii rodów mieszczańskich. Tematykę tę podjął w 1934 r. Stanisław Łoza w swoim dziele *Rodziny polskie pochodzenia cudzoziemskiego osiadłe w Warszawie i okolicach*⁴⁵. Kolejny ważny moment w dziejach polskiej genealogii to rok 1959, kiedy to ukazał się pierwszy w Polsce uniwersytecki podręcznik genealogii autorstwa Włodzimierza Dworzaczka⁴⁶.

Zaczęły tworzyć się ugrupowania zrzeszające pasjonatów genealogii. W 1908 roku powstało Polskie Towarzystwo Heraldyczne (pierwotnie jako: Polskie Towarzystwo Heraldyczne we Lwowie). Od 1987 r. działa w Poznaniu Towarzystwo Genealogiczno-Heraldyczne, rok później utworzono Polskie Towarzystwo Heraldyczne w Warszawie. Zlokalizowane we Wrocławiu Śląskie Towarzystwo Genealogiczne (od 1992 r.) zajmuje się głównie genealogią rodów mieszczańskich i włościańskich⁴⁷.

Poszukiwaniem przodków zajmowano się również w innych europejskich krajach. W Anglii działał John Burke, w Szwecji - Anrep, a na Węgrzech - J. Nagy⁴⁸. Włoski patrycjusz, hrabia Pompeo Litta, wydawał w Mediolanie w latach 1819 - 1883 *Famiglie celebri Italiano* (*Familie celebri di Italia*). Publikacje te zawierały genealogie każdej ze znanych włoskich rodzin. Znalazły się tu m.in. opracowania dotyczące klanów: Sforza, Medici, Gonzaga, Ferrero, Este, Verme czy Pallavicino. Oprócz drzew genealogicznych prace te składały się ze zdjęć i życiorysów wybitnych członków włoskich rodów⁴⁹.

⁴³ Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Kraków 1991, s. 373 /hasło: Herbarz/

⁴⁴ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 302-303

⁴⁵ <http://dictionary.sensagent.com/stanislaw+loza/pl-pl>, 28.12.2011

⁴⁶ Józef Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2001, s. 72

⁴⁷ Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Warszawa 2005, s. 303-304

⁴⁸ Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 101

⁴⁹ http://infoshare1.princeton.edu/rbsc2/misc/Bib_968619.pdf, 31.12.2011

2. GENEALOGIA W PRASIE POLSKIEJ PO 1989 ROKU

W okresie od 1989 do 2012 powstało/działo około 19 czasopism o tematyce genealogicznej i heraldycznej. Najstarsze z nich to „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” (od 1905 r.), najmłodsze - „Rocznik Towarzystwa Genealogicznego Ziemi Częstochowskiej” (od 2011 r.). W badanym czasie jako pierwszy zaczął się ukazywać „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” (od 1989 r.).

Aż 15 gazet zostało założonych przez rozmaite towarzystwa i stowarzyszenia genealogiczne i heraldyczne. Osiem pism ukazywało się w przynajmniej dwóch wersjach językowych - „Genealogia: studia i materiały historyczne”, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, „Alleum”, „Worsten”, „Kronika”, „Kolebka”, „Galicia”, „Magazyn Heraldyczny” (od numeru 6.). Jedno ukazywało się w różnym czasie pod różnymi nazwami - pierwotnie jako „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, a później jako „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego Nowej Serii”. Jedynie trzy periodyki miały jednolitą strukturę, złożoną z konkretnych rozdziałów - „Genealogia: studia i materiały historyczne”, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego” i „Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego”.

Regularnie ukazywały/ukazują się: „Kwartalnik Genealogiczny”, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”, „Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego”, „Korzenie”, „Rocznik Wielkopolskiego Towarzystwa Genealogicznego „Gniazdo”.

Informację o wysokości nakładu publikują jedynie: *Herald* (1000 egzemplarzy + 25), *Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego* (300-400 egz.), *Rocznik Towarzystwa Genealogicznego Ziemi Częstochowskiej* (50 egz.) i *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego Nowej Serii* (500 egz.). Znany jest też nakład pisma *Verbum Nobile* - 1500 egzemplarzy⁵⁰.

W pracy tej zastosowano podział na czasopisma naukowe, popularnonaukowe i poradnikowe. *Naukowe* to te zawierające badania własne autorów publikowanych tekstów, a także polemiki do wcześniej wydanych artykułów. *Popularnonaukowe* dotyczą naukowych zagadnień (tu: genealogii i heraldyki), ale nie zawierają szczegółowych badań nad danymi problemami, tematy są tu ukazane jedynie w zarysie, by wprowadzić czytelnika w dany

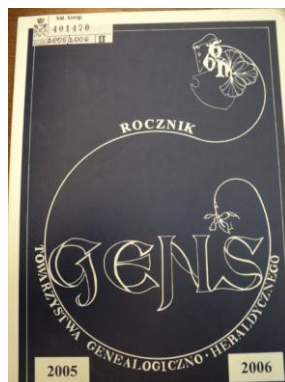
⁵⁰ http://katalog.czasopism.pl/index.php/Verbum_Nobile, 28.09.2012

temat. *Czasopisma poradnikowe* z kolei to takie, w którym nad ilością opisywanych badań przeważają porady dotyczące sposobów przeprowadzania tychże badań.

2.1. *Czasopisma naukowe*

Najbardziej znanym tego typu czasopismem jest ukazujący się od 1990 roku „Gens”, powstały w ramach działalności Towarzystwa Genealogiczno - Heraldycznego w Poznaniu. W latach 1990-1998 funkcję redaktora naczelnego sprawował Rafał Tadeusz Prinke. Po nim kontrolę nad pismem przejął Leszek Krajkowski (lata 1999-2002), a na koniec Piotr Maciej Dziembowski (lata 2003-2010). Do roku 1992 pismo to było kwartalnikiem, później przemianowano je na rocznik. Autorami artykułów są członkowie Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego. Publikowane teksty to głównie monografie rodzin, opracowania kwerend genealogicznych, informacje o herbach a także historie różnorodnych poszukiwań genealogicznych⁵¹. Brak tu jednak jednolitej struktury, w piśmie nie ma wydzielonych działów. Jedynym stałym punktem jest *Wyciąg ze statutu Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego*, umieszczony na przedostatniej stronie periodyku.

Ryc. 6. Okładka Rocznika Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego „Gens”
za lata 2005-2006

Źródło: Materiały własne

W 1991 r. powstało we Wrocławiu pismo pt. „Genealogia: studia i materiały historyczne”. Redaktorem naczelnym od samego początku był Marek Górny, kierownik Zakładu Antropologii Historycznej na Uniwersytecie Wrocławskim⁵². Pismo to ukazywało się

⁵¹ <http://gen-her.pl/page/czasopismo-gens.php>, 30.08.2012

⁵² http://www.hist.uni.wroc.pl/1_03_12.html, 30.08.2012

nieregularnie w latach 1991-2007. W tym czasie nakładem Wydawnictwa Historycznego wydano 19 numerów⁵³. Zawierały one takie działy jak: *Studia, Materiały, Komunikaty, Starodruki, Polemiki i dyskusje, Recenzje i omówienia, Varia, Streszczenia*. Streszczenia publikowano w wersji polskiej, niemieckiej i angielskiej⁵⁴. Periodyk ten ma służyć *prezentacji badań, w których genealogia jest traktowana zarówno jako dyscyplina naukowa, jak i metoda ustalania faktów*⁵⁵.

„Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” ukazał się w 1993 roku, jednak pismo pod tym tytułem było znane już wcześniej. W latach 1905-1913 publikowano go we Lwowie, a w latach 1920-1930 w Krakowie (pierwotnie jako: „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego”). Gazetę redagował Władysław Semkowicz, historyk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i badacz średniowiecza. Zamieszczane artykuły dotyczyły nie tylko heraldyki, ale również sfragistyki⁵⁶ i genealogii. W gazecie tej można było również znaleźć polską bibliografię heraldyczno-genealogiczną w opracowaniu Zygmunta Wdowiszewskiego. Ostatni jedenasty numer *starej* serii pojawił się na rynku w 1939 r. Periodyk wznowiło po latach odrodzone Polskie Towarzystwo Heraldyczne. Od tomu I do VIII przewodził mu Stefan Krzysztof Kuczyński. Po jego śmierci w 2010 r. pieczę nad redakcją objął Sławomir Górczyński, prezes Towarzystwa (od tomu IX (XX))⁵⁷. „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego Nowej Serii” ukazuje się (nieregularnie) w Warszawie, a wydaje go wydawnictwo DiG. Do 2011 r. powstało 10 tomów „Rocznika...”. Tom X (XXI) powstał w językach: polskim i angielskim.

Warszawskie Towarzystwo Genealogiczne jest kolejne, które wydało własny biuletyn. Numery 1-2 pisma „Quaerenda” ukazały się w latach 1996-1997. Funkcję redaktora naczelnego objął Jan Pągowski, prezes WTG. Na łamach pisma publikowane były *opracowania genealogiczne Członków WTG oraz zestawienia poszukiwań genealogicznych*⁵⁸.

„Kwartalnik Genealogiczny” po raz pierwszy trafił do sprzedaży w 2000 r. Czwarty i, jak do tej pory, ostatni numer wydano w roku 2002⁵⁹. Redakcją zarządzał Marek Lubicz Bajkowski. Pismo było tworzone w Gdańsku i publikowane nakładem wydawnictwa DJ.

⁵³ <http://genealogia.wuwr.pl/catalog/genealogia-studia-i-materialy-historyczne-44>, 30.08.2012

⁵⁴ Anna Celej, *Bibliografia genealogii i heraldyki polskiej za lata 1980-2001*, Warszawa 2006, s. 92

⁵⁵ http://www.wydawnictwo-historyczne.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=60&Itemid=58, 29.08.2012

⁵⁶ *sfragistyka* - nauka pomocnicza historii, zajmująca się badaniem pieczęci jako źródła historycznego [za:] Rafał Łąkowski (red.), *Encyklopedia Powszechna PWN*, t.2, Warszawa 1987, s.163

⁵⁷ http://encyklopedia.eduteka.pl/wiki/Rocznik_Polskiego_Towarzystwa_Heraldycznego, 03.09.2012

⁵⁸ <http://www.wtg.org.pl>, 02.09.2012

⁵⁹ https://groups.google.com/group/pl.soc.genealogia/tree/browse_frm/month/2003-03/01b9270c671d8d1d?num=1&_done=/group/pl.soc.genealogia/browse_frm/month/2003-03?pli=1, 01.09.2012

Zawierało materiały dotyczące rodzin szlacheckich i arystokratycznych oraz rodzin pochodzących z Kaszub i z Kresów. Opisywane w nim były losy różnych rodzin i nieznanne fakty historyczne. W kolejnych numerach ukazywały się też recenzje wydawnictw związanych z genealogią oraz rubryka *Zagadnienia i odpowiedzi*, stworzona do kontaktu czytelników z redakcją⁶⁰.

W 2006 roku do sprzedaży trafił pierwszy numer „Rocznika Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”. Wydawane w Ostrowie Wielkopolskim i częściowo finansowane ze środków gminnych pismo zajmuje się genealogią i historią osób i rodzin zasłużonych dla regionu oraz upublicznia wiedzę z zakresu *metodyki poszukiwań archiwalnych*⁶¹. Do chwili obecnej ukazało się 6 tomów, ostatni w 2011 r.⁶². Istnieje tu wyraźny podział na działy, w każdym numerze nieco się od siebie różniące. I tak, można tu wymienić: *Genealogie rodzinne*, *Metodyka poszukiwań archiwalnych*, *Kronika Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego*, *Źródła i materiały*, *Zjazdy rodzinne*. Redakcji przewodzili w kolejnych tomach: Maciej Kowalczyk, Aneta Franc (t.2-3) i Marian Franciszek Nowak.

Członkowie Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego we współpracy z pracownikami Instytutów Historii Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego redagują, wydają i promują istniejący od 2009 roku „Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego”. W piśmie tym postawiono na naukowość publikacji i łatwą przyswajalność treści, dzięki czemu wyniki badań mogą zainteresować szerokie grono odbiorców. *Towarzystwo zrezygnowało z rozpowszechniania kolejnych, wyłącznie popularnonaukowych prac, okraszonych dużą liczbą kolorowych zdjęć, na rzecz tekstów dobieranych i selekcjonowanych przez zaproszonych do projektu historyków*⁶³. Od samego początku w czasopiśmie istnieje podział zamieszczonych prac na: *Artykuły*, *Materiały i Źródła*, *Recenzje*, *Sprawozdania* i *Varia*. W tomie trzecim znalazł się jeszcze dział: *In memoriam* poświęcony osobie prof. dr hab. Józefa Szymańskiego, wybitnego mediewisty⁶⁴ polskiego i znawcy problematyki nauk pomocniczych historii⁶⁵.

Periodyk ten ukazuje się regularnie, do tej chwili opublikowano 3 numery. Pierwszy tom wydano w nakładzie 300 egzemplarzy, drugi - 350, a trzeci - 400. Gazetę tworzy zespół redakcyjny, któremu przewodzi Dominik Szulc z lubelskiego Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej.

⁶⁰ http://i-ksiazka.pl/view_book.php?kid=287&informacje=opis, 02.09.2012

⁶¹ *Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego*. - 2006, nr 1, s. 5

⁶² <http://www.otg.net.pl>, 30.08.2012

⁶³ <http://ltg.pl/content/view/1027/2>, 05.09.2012

⁶⁴ *mediewista* - badacz dziejów średniowiecza, [za:] <http://www.sjp.pl/mediewista>, 05.09.2012

⁶⁵ *Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego*. - 2011, t. 3, s. 229-235

Także województwo śląskie ma się czym pochwalić w tej materii. W 2011 r. wydano w Częstochowie dwa tomy „Rocznika Towarzystwa Genealogicznego Ziemi Częstochowskiej”. Oba ukazały się w nakładzie 50 egzemplarzy (w pierwszym wydaniu). Zredagował je ks. Władysław Piotr Właźlak, dyrektor Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej⁶⁶, a wydały: Muzeum Częstochowskie i Towarzystwo Genealogiczne Ziemi Częstochowskiej. Czasopismo to zawiera inwentarze akt i ksiąg metrykalnych zgromadzonych w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej.

2.2. Czasopisma popularnonaukowe

Typowo popularnonaukowym (wedle wspomnianego wyżej podziału) czasopismem jest ukazujący się od 1990 roku w Częstochowie kwartalnik Kongregacji Genealogicznej „Korzenie”. Założyły go i prowadziły do 1993 r. Natalia Sklarczyk, Eugenia Kuśnierczyk i Kryspina Gruszkowa. Od 1995 r. redakcją kieruje Andrzej Kuśnierczyk, genealog z Częstochowy. Do 2011 r. powstało 79 numerów pisma. Zawarte tu teksty to głównie opracowania historii miejscowości i poszczególnych rodzin. W opinii jego twórców, *Pismo spełnia rolę biura poszukiwań i skrzynki kontaktowej ludzi porzucanych po świecie, ale mających świadomość swego zakorzenienia*⁶⁷. Ważnym działem są *Listy*, czyli korespondencja z różnych rejonów kraju, a także z zagranicy.

Również mało popularne Stowarzyszenie Archiwum Genealogiczne Knoblochów „Alleum” miało swą publikację. Gazetę „Alleum” wydawano we Wrocławiu w latach 1993-1998 (nieregularnie) w trzech wersjach językowych - po polsku, po niemiecku i w języku esperanto. Nazwa pisma była jednakowa we wszystkich edycjach. Redagował je Edward Tadeusz Wojtakowski, członek Towarzystwa Genealogicznego „Worsten”. W ramach tego towarzystwa uruchomiono w 1995 r. kolejne pismo - „Worsten” (również wydawane w trzech językach). Do 1998 r. przygotowano 5 numerów. Z kolei Śląskie Towarzystwo Genealogiczne (któremu także przewodniczył E.T. Wojtakowski) podjęło się publikacji pisma „Kronika” (od 1995 r.). Ukazywało się ono nieregularnie, w wersjach: polskiej, angielskiej, niemieckiej i esperanto. Wojtakowski uczestniczył w tworzeniu jeszcze dwóch gazet - „Kolebka” (wersja angielska - „Cradle”, wersja esperanto - „Lulilo”) i „Galicia: the Galician genealogical magazine” (w esperanto - „Galicio”). Pierwsze z nich poświęcone było

⁶⁶ <http://www.aacz.czestochowa.pl/index.php?go=dzieje>, 30.08.2012

⁶⁷ <http://www.korzenie.info>, 19.03.2012

genealogii rodów zachodniej i północnej Polski, wydawane było we Wrocławiu przez Towarzystwo Genealogiczne „Worsten”, a pierwszy numer ukazał się w styczniu 1998 roku⁶⁸. Z kolei „Galicia...” była magazynem o genealogii Galicji i Bukowiny, opracowywanym przez Archiwum Genealogiczne Knoblochów „Alleum”. Numery 1-13 ukazały się we Wrocławiu w latach 1996-1999 (co kwartał)⁶⁹.

Pismem skierowanym do czytelników zainteresowanych przede wszystkim heraldyką jest założony w 1989 r. „Herald. Historia, Genealogia, Heraldyka”. Pismo to wydawał w Kolonii (Niemcy) i Wrocławiu Instytut Heraldyki i Genealogii w Kolonii. Funkcję redaktora naczelnego objął Jan Lech Skowera, a druk zlecono Wrocławskiej Drukarni Naukowej. „Herald” ukazywał się początkowo jako kwartalnik (w latach 1990-1991). Numery 6-9 pojawiały się regularnie w odstępach rocznych, później nastąpiła przerwa w publikacji. Wydawanie gazety wznowiono w roku 2007, by rok później znów przerwać prace nad nią, po poprzedniej publikacji numeru 11. Poszczególne artykuły nie były przyporządkowane do konkretnych działów. Pisano tu m.in. o kulturze szlacheckiej, Tatarach na ziemiach polskich, turniejach rycerskich, rezydencjach monarszych i dworach, czy o genezie polskich nazwisk⁷⁰. W kilku numerach pojawiły się *zalążki* działów - *Recenzje, Informacje, Polemiki*.

W tym samym roku (1989) w Warszawie uruchomiono „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”. Redakcji podjął się Sławomir Górzyński, polski historyk i wydawca. Pierwszy numer wydano w nakładzie 500 egzemplarzy. Do 2006 r. ukazały się 24 numery „Biuletynu...”. Pismo działało jako kwartalnik i zamieszczało na swych łamach informacje o działalności Towarzystwa, referaty, a także wspomnienia o zmarłych (w dziale *In memoriam*).

Ryc. 7. Okładka Magazynu Heraldycznego : styczeń-luty 1991 r.

Źródło: Materiały własne

⁶⁸ Anna Celej, *Bibliografia genealogii i heraldyki polskiej za lata 1980-2001*, Warszawa 2006, s. 142

⁶⁹ Anna Celej, *Bibliografia genealogii i heraldyki polskiej za lata 1980-2001*, Warszawa 2006, s. 88

⁷⁰ <http://rthzch.zschoszczno.pl/news.php?id=115>, 01.09.2012

Omawianą tematyką zajmował się również stołeczny „Magazyn Heraldyczny”. Pierwszy numer (z 1990 r.) osiągnął nakład 3000 egzemplarzy. Redakcją przewodniczył wtedy (przez pierwszych siedem numerów⁷¹) Andrzej Kulikowski, twórca i kierownik Centrum Heraldyki Polskiej oraz Fundacji Rodów Rzeczypospolitej⁷². Gazeta początkowo działała jako dwumiesięcznik, jednak od numeru 3 zaczęła wychodzić nieregularnie. W latach 1990-2000 wydano nr 1-8/9. Nr 6 opublikowano w dwóch językach: polskim i angielskim („Heraldic Magazine”). W strukturze czasopisma nie przewidziano spisu treści. Jedyne stałe działy to: *Heraldyka Polska*, *Herbarz Polski*, *Tajemnice herbów*, *Burzliwe dzieje herbarzy polskich*. W każdym numerze jest omawiany inny herb. Wspomniane są też historie rodowe wybitnych postaci, m.in. Józefa Piłsudskiego czy brytyjskiego następcy tronu księcia Karola Mountbatten-Windsora.

Dla pasjonatów heraldyki interesujący może się też okazać periodyk pt. „Verbum Nobile”, utworzony w 1992 roku w Sopocie przez Ireneusza Stanisława Osińskiego, założyciela i prezesa Związku Szlachty Polskiej⁷³. Osiński był redaktorem pisma w latach 1992-1998. Od nr 13/14 (2000/2001) redakcją zarządza Marcin Michał Wiszowaty, wykładowca na wydziale Prawa i Administracji na Uniwersytecie Gdańskim⁷⁴. Do 2008 r. wyszło 17 numerów „Verbum Nobile”. Ukazywały się one ze zmienną częstotliwością, jednak zawsze w odstępie nie większym niż 4 lata. Również i w tym przypadku brakuje w tekście stałych wyróżnionych działów. Artykuły traktują m.in. o heraldyce, nazwiskach szlacheckich, obyczajowości dawnych Polaków, tradycjach szlacheckich w Polsce. W kilku numerach pojawiły się: *Listy do redakcji*, *Nekrologi*, *Recenzje*, *Ogłoszenia*. Spis treści zaś wydrukowano po raz pierwszy dopiero w numerze 12 czasopisma.

⁷¹ <http://archiwum.polityka.pl/art/herbarz-amatorski,390664.html>, 01.09.2012

⁷² <http://www.ornatowski.com/her.htm>, 01.09.2012

⁷³ <http://www.goldenline.pl/ireneusz-osinski>, 01.09.2012

⁷⁴ <http://prawo.ug.edu.pl/pracownik/marcinmichalwiszowaty.html>, 01.09.2012

2.3. Czasopisma poradnikowe

W 2007 r. w Gnieźnie zaczął ukazywać się „Rocznik Wielkopolskiego Towarzystwa Genealogicznego „Gniazdo”. Do roku 2010 powstały 4 numery, redagowane przez Komitet Redakcyjny w składzie: Barbara Cywińska, Maciej Głowiak, Dobrosława Gucia, Wojciech Jędraszewski, Janina Król, Joanna Lubierska-Lewandowska, Izabela Szymczak, Piotr Skąlecki. W numerze pierwszym pisma zaprezentowano sylwetki członków Wielkopolskiego Towarzystwa Genealogicznego „Gniazdo”, ich osiągnięcia na polu genealogicznym, a także listę celów, jakie sobie stawiają. Publikowane w kolejnych latach artykuły zajmują się ponadto problematyką związaną z zachowaniem i utrwaleniem dziedzictwa kulturowego - ochroną przed zniszczeniem cmentarzy ewangelickich oraz projektem indeksacji małżeństw. Rocznik zawiera też krótkie streszczenia spotkań grupy genealogów wraz z kolorowymi zdjęciami z wycieczek plenerowych⁷⁵. W piśmie brak jednak podziału na poszczególne rozdziały. Celem ukazywania się „Rocznika...” jest przede wszystkim wsparcie czytelników w genealogicznych poszukiwaniach poprzez wskazanie miejsc i sposobów odnajdywania potrzebnych informacji o przodkach.

⁷⁵ *Rocznik Wielkopolskiego Towarzystwa Genealogicznego "Gniazdo"*. - 2007, nr 1, s. 4

3. GENEALOGIA W RADIU I TELEWIZJI PO 1989 ROKU

Media masowe, jak telewizja i radio, szybko docierają do setek tysięcy odbiorców, w tym do osób zainteresowanych poszukiwaniem przodków. Z myślą o nich powstają audycje poświęcone genealogii i heraldyce. O swojej przeszłości opowiadają artyści sceny muzycznej i teatralnej, a członkowie towarzystw genealogicznych i heraldycznych występują w telewizji w roli specjalistów. Temat genealogii staje się coraz bardziej popularny. To, co niegdyś było *nieszkodliwym hobby*, dziś dla wielu jest pasją, stałym elementem życia. Genealodzy amatorzy spotykają się ze sobą i wymieniają doświadczeniami, czasem nawet znajdują w swym gronie dalekich krewnych...

Ryc. 8. Spotkanie członków Małopolskiego Towarzystwa Genealogicznego

Źródło: http://www.mtg-malopolska.org.pl/images/nasze_spotkania/12_07_2012a.djvu, 26.09.2012

Liczba programów o tematyce genealogicznej powoli rośnie, emituje się je jednak głównie w telewizjach i radiach lokalnych. W ogólnopolskich mediach kwestia genealogii pojawia się stosunkowo rzadko i jest przez nie traktowana dosyć wybiórczo - informacje są podawane skrótowo, często dziennikarze prowadzący rozmowę nie są do niej dość dobrze przygotowani, czasem mylone są nazwiska osób biorących udział w nagraniu programu...

Warto jednak wspomnieć o kilku audycjach, które mogą zaciekawić słuchaczy/widzów problemem badania historii rodziny i podają wskazówki, jak i gdzie można szukać potrzebnych informacji.

Radio

O genealogii rozmawiano m.in. w radiu Dla Ciebie (audycja z cyklu *Pełna kultura*, 20 grudnia 2008 r.)⁷⁶, na antenie Radia EURO (7 stycznia 2010 r., ok. godziny 8:30)⁷⁷ i w studenckim radiu Politechniki Łódzkiej - Żak (17 października 2011 r.)⁷⁸.

10 stycznia 2010 r. o godz. 14.00 w Radiu Lublin wyemitowano audycję pt. *Drzewo Rodzinne*, w której wziął udział Bartłomiej Baran, członek Komisji Rewizyjnej Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego⁷⁹. Występ w programie był nagrodą w konkursie *Każda rodzina jest jak drzewo*.

Pomysłodawczynią *Drzewa Rodzinnego* jest pracownica radia Monika Hemperek. W pracy pomagają jej m.in. Katarzyna Michalak, Agnieszka Czyżewska-Jacquemet i Mariusz Kamiński, z lubelskiej radiowej redakcji reportażu. Radą służą też zaprzyjaźnieni genealodzy i archiwiści. Do tej pory (tj. września 2012 r.) powstało już ponad 47 godzinnych odcinków. Pierwszy z nich wyemitowano 1 kwietnia 2007 r.⁸⁰. Po wakacyjnej przerwie program wrócił na antenę 2 września 2012 r.⁸¹. Emitowany jest w niedziele w godzinach 14.00 - 15.00. Bohaterami cyklu są rodziny pochodzące z Lubelszczyzny - poruszane są tu historie rodzinne osób znanych, jak też i *zwykłych* pasjonatów genealogii. Pod koniec audycji prowadzący podaje informacje o sposobach wyszukiwania informacji o przodkach w Internecie. Wśród zaproszonych do studia osób znaleźli się m.in.: Tomasz Zeliszewski (perkusista i menażer Budki Suflera), rodzina Chmielewskich (znanych lubelskich cukierników) czy profesor Leszek Szczepański (światowej sławy reumatolog). Goście często zgłaszają się do programu sami, chcąc jednocześnie uzyskać pomoc w poszukiwaniach.

27 czerwca 2012 r. w kanale trzecim Polskiego Radia można było usłyszeć wywiad z dr Markiem Jerzym Minakowskim, pasjonatem historii, który od kilkunastu lat tworzy dwie bazy danych genealogicznych - *małą* i *wielką*. Dostępna za darmo na stronie internetowej <http://www.sejm-wielki.pl> *mała* baza zawiera informacje o potomkach Sejmu Wielkiego. *Wielka* natomiast wymienia członków polskich elit, od czasów Piasta Kołodzieja do roku 2011.

⁷⁶ <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-3389.phtml>, 26.09.2012

⁷⁷ <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-7089.phtml>, 26.09.2012

⁷⁸ <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-14929.phtml>, 26.09.2012

⁷⁹ http://www.bartekbaran.cba.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=39, 23.07.2012

⁸⁰ <http://moje.radio.lublin.pl/drzewo-rodzinne-2.html>, 20.09.2012

⁸¹ <http://moje.radio.lublin.pl/szukaj-w-radiu-lublin,,Drzewo%20rodzinne,strona-1.html>, 20.09.2012

Dr Minakowski pojawił się w radiowym studiu 27 czerwca 2012 r. Rozmowę przeprowadził Wojciech Reszczyński, w ramach audycji *Trójka na poważnie*. Program trwał około 1 godziny 40 minut⁸².

Telewizja

TVP 3 Warszawa od 2000 r. produkuje program pt. *Saga rodów*. Prezentowane tu rodziny, z rejonów Warszawy i Mazowsza, odegrały swoją rolę w dziejach miasta i okolic. Widzowie mogli już poznać historię takich rodów jak: Radziwiłłowie, Foggowie, Hartwigowie, Lubomirscy, Branicy, Wedlowie czy Krasicy. Rodzinie Skłodowskich poświęcono aż 3 odcinki.

Program tworzy Jolanta Adamiec-Furgał⁸³. Narratorem i autorem scenariuszy jest członek Warszawskiego Towarzystwa Genealogicznego - Tadeusz Świątek. Kilku innych działaczy WTG wzięło udział w tworzeniu poszczególnych filmów, reprezentując m.in. rodziny: Kilińskich, Kluczyńskich, Barszczewskich, Ochorowiczów, Kierbedziów i Szanserów⁸⁴.

Jeden odcinek trwa około 20-30 minut. *Saga rodów* jest emitowana w każdą sobotę (za wyjątkiem wakacji) w okolicach godziny 19.00.

W telewizyjnej *Jedynce* od listopada 2006 r. do marca 2007 r. nadawano program pt. *Sekrety rodzinne*. Motywem przewodnim każdego odcinka były słowa: *Nikt nie zaskoczy cię bardziej, niż własna rodzina*. Grupa ekspertów-genealogów odtwarzała historie rodzinne polskich aktorów i muzyków, doszukując się przy tym rodzinnych sekretów i związków ze znanymi historycznymi postaciami czy miejscami.

Pomysłodawcą tego projektu jest brytyjski producent telewizyjny Alex Graham. W 2004 roku, emitowany w stacji BBC, program *Who Do You Think You Are?* przyciągał przed ekrany telewizorów ok. 6 milionów widzów. Prawa do realizacji tego typu show zakupiły największe telewizje z USA, Kanady, Francji, Australii i Niemczech⁸⁵. Wśród celebrytów, którzy zainteresowali się genealogicznymi poszukiwaniami, byli m.in.: aktorki - Sarah Jessica Parker, Gwyneth Paltrow, Susan Sarandon i Helen Hunt, piosenkarz Lionel Richie⁸⁶,

⁸² <http://www.polskieradio.pl/9/526/Artykul/634791,Spotkanie-z-benedyktynskim-genealogiem,01.08.2012>

⁸³ <http://www.tvp.pl/warszawa/dokument/saga-rodow,26.09.2012>

⁸⁴ http://www.wtg.org.pl/wtg_w_prasie_i_telewizji.html,26.09.2012

⁸⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Who_Do_You_Think_You_Are%3F_%28British_TV_series%29,22.07.2012

⁸⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Who_Do_You_Think_You_Are%3F_%28U.S._TV_series%29,29.07.2012

prowadzący talk show Jerry Springer, czy autorka książek o Harrym Potterze - J. K. Rowling⁸⁷.

W polskiej wersji programu udział wzięli: aktorzy - Artur Barciś, Maciej i Mateusz Damięccy, Cezary i Radosław Pazura, Jerzy i Magdalena Schejbal, Jerzy i Maciej Stuhrowie, Hanna Śleszyńska, a także muzycy - Krzysztof Cugowski z synami oraz Dorota Rabczewska (*Doda*) z rodzicami. Poszukiwaniami przodków zajmowali się genealodzy związani z Polskim Towarzystwem Genealogicznym - Waldemar Fronczak, Piotr Młynarczyk, Andrzej Kuziński i wielu innych. Prowadzącym audycję został Tomasz Kammel. Emitowano ją co dwa tygodnie w niedziele w godzinach popołudniowych. Wyprodukowano osiem 45-minutowych odcinków - pierwszy z nich nadano 12 listopada 2006 roku, a ostatni 24 marca 2007 roku⁸⁸.

Ryc. 9. Zdjęcie z programu „*Sekrety rodzinne*”, odcinek z rodziną Stuhrow

Źródło: http://www.rochstar.tv/index.php?id=9&action=details&id_project=5, 22.09.2012

W magazynie historycznym *Portal* (TVP Historia) z 2007 r. można było wysłuchać instrukcji wyszukiwania danych w archiwum państwowym. Informacji udzielała Magdalena Masłowska, pracownica Archiwum miasta stołecznego Warszawy. Wyjaśniała, jak zapisywano dawniej akta chrztu, ślubu czy zgonu, pokazywała też, jak drastycznie czas

⁸⁷ <http://www.bbc.co.uk/programmes/b007t575/episodes/guide>, 22.07.2012

⁸⁸ http://pl.wikipedia.org/wiki/Sekrety_rodzinne_%28program_telewizyjny%29, 22.07.2012

obchodzi się z księgami parafialnymi. Wreszcie, przyuczała, jak łatwo i skutecznie znaleźć poszukiwaną metrykę⁸⁹.

Odcinki *Portalu* trwają nie dłużej niż pół godziny. W roli ekspertów pojawiają się tu m.in.: historycy, posłowie, archiwiści, weterani wojenni czy wykładowcy uniwersyteccy. Program, emitowany w soboty o godzinie 18.00, prowadzi Dobromiła Skalska⁹⁰.

W 2008 r. w Telewizji Puls w programie *Puls o poranku* wyświetlono materiał z udziałem prezesa Wielkopolskiego Towarzystwa Genealogicznego GNIAZDO Wojciecha Jędraszewskiego. Wyjaśniał on, czym jest drzewo genealogiczne i jak się je tworzy oraz w jaki sposób można wykorzystać wiedzę innych ludzi we własnych poszukiwaniach⁹¹.

Również Jacek Tomczyk, prezes Towarzystwa Genealogicznego Ziemi Częstochowskiej, miał okazję pojawić się w telewizji (21.01.2012). Wywiad z genealogiem można obejrzeć na stronie internetowej częstochowskiej telewizji Orion (program *W sieci*)⁹². W rozmowie z Anną Wojtysiak Jacek Tomczyk wymieniał sukcesy Towarzystwa, opowiadał o jego członkach i o ogromnym wpływie Internetu na rozwój polskiej i światowej genealogii. Podał również adres strony internetowej, służącej do kontaktu między pasjonatami genealogicznych poszukiwań, a Towarzystwem (www.genealodzy.czestochowa.pl). Cały dialog trwał nieco ponad 12 minut.

Z kolei 27 września 2009 r. o godzinie 21.00⁹³ na kanale National Geographic Channel pojawił się amerykański program dokumentalny *Genealogiczne drzewo człowieka*. Twórcy projektu, z pomocą znanego w swej branży genetyka dr Spencera Wellsa, usiłują się dowiedzieć, gdzie na świecie pojawili się pierwsi ludzie i jak wiele łączy ze sobą obecnych mieszkańców Ziemi. Podczas akcji Genographic Project naukowcy pobierają wymaz z policzków 200 przypadkowo napotkanych mieszkańców Nowego Jorku. Badane DNA pozwala dojść do wniosku, że wszyscy mieszkańcy Ziemi wywodzą się z jednego miejsca - Afryki wschodniej⁹⁴.

Krótką rozmowa na temat genealogii odbyła się również w programie TVP 1 *Kawa czy herbata* 23 września 2010 r. o godzinie 6.20⁹⁵. W studio gościła Aleksandra Kacprzak, która jest członkiem Polish Genealogical Society of Connecticut and the Northeast w New Britain oraz Polskiego Towarzystwa Genealogicznego i Małopolskiego Towarzystwa

⁸⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=LsusWsDVQBE>, 26.09.2012

⁹⁰ <http://www.tvp.pl/historia/magazyny-histeryczne/portal/o-programie>, 26.09.2012

⁹¹ http://www.youtube.com/watch?v=kFSopxzzlmE&feature=player_embedded#!, 05.08.2012

⁹² http://www.tvorion.pl/?action=show_news&idNews=9657, 24.09.2012

⁹³ <http://media2.pl/media/56141-Drzewo-czlowieka-w-National-Geographic-Channel.html>, 23.09.2012

⁹⁴ <http://ngc.gazeta.pl/pl/genealogiczne-drzewo>, 30.08.2012

⁹⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=d2sdIxxLZVk>, 26.09.2012

Genealogicznego. Opowiadała ona o pasji, jaką jest dla niej genealogia i o radości, jaką może ze sobą nieść odkrywanie, jak żyli jej przodkowie. Mówiła, jak zacząć swoje badania, gdzie szukać potrzebnych informacji i wreszcie jak przygotowywać wykresy i drzewa genealogiczne. Po programie Aleksandra Kacprzak udzielała odpowiedzi na pytania dzwoniących do studia widzów⁹⁶.

Temat genealogii pojawia się też czasem w mediach niepaństwowych. Dnia 12 grudnia 2010 r. w porannym programie stacji TVN - *Dzień dobry TVN* - można było poznać Sonię Poniatowską, krewną ostatniego króla Polski Stanisława Augusta Poniatowskiego i księcia Józefa Poniatowskiego. Kobieta opowiadała o historii swego rodu, o zaletach i wadach znanego nazwiska oraz o tym, czym się zajmuje na co dzień. Jej rodzina od lat pasjonowała się historią i polityką. Ona sama zajmuje się reżyserią i uwielbia podróżować. Ma swój własny sklep z ekskluzywną biżuterią. Swoim dzieciom przekazuje wyniesione z domu wartości, jak szacunek dla drugiego człowieka i honor. Jak sama mówi, jest dumna ze swojej rodziny, ale równie ważne jest dla niej otwarcie na świat⁹⁷.

Kielecka telewizja publiczna w programie *Więści spod Łysicy* z dnia 04.01.2012 r. (godzina 17.00) zamieściła reportaż o działalności Świętokrzyskiego Towarzystwa Genealogicznego „Świętogen”, które aktywnie angażuje się w akcję digitalizacji⁹⁸ polskich archiwów parafialnych. Dzięki uwiecznieniu dokumentów na zdjęciach/skanach, informacje w nich zawarte zostaną zachowane mimo stopniowego niszczenia ksiąg metrykalnych. Członkowie Towarzystwa swoją pracę wykonują w ramach wolontariatu⁹⁹.

⁹⁶ <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-3121.phtml>, 25.09.2012

⁹⁷ <http://dziendobry.tvn.pl/video/krewna-ostatniego-krola-polski,1,newest,9562.html>, 26.09.2012

⁹⁸ *digitalizacja* - nadawanie postaci cyfrowej różnego rodzaju danym [za:] <http://www.sjp.pl/digitalizacja>, 25.09.2012

⁹⁹ <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-16334.phtml>, 25.09.2012

4. INTERNET A GENEALOGIA

W ciągu ostatnich kilkunastu lat znacząco wzrosła liczba internautów, zajmujących się poszukiwaniami genealogicznymi. Wraz z rozwojem technologii odkrywanie rodzinnych początków stało się przyjemnością, na którą każdy już sobie może pozwolić. Zaciera się bariera językowa, czasowa i przestrzenna. A proces ten jeszcze się nie zakończył.

Genealodzy - pasjonaci mają zwykle w swych archiwach od kilkunastu do kilkuset stron dokumentacji o poszczególnych członkach rodziny. Obecnie, dzięki wszechobecnej komputeryzacji, mogą też korzystać z programów, które gromadzą zebrane dane w jednym miejscu i w prosty sposób przedstawiają graficznie drzewa przodków i potomków. Takie bazy danych zawierają zarówno pola podstawowe (imię, nazwisko, płeć, daty i miejsca narodzin, zaślubin i zgonu), jak i dodatkowe informacje lepiej charakteryzujące daną osobę. Wiele programów genealogicznych pozwala też na zamieszczenie zdjęć lub filmów. W Internecie można odnaleźć przykłady takich aplikacji, w tym również darmowych.

GenealogyJ to częściowo spolszczony, darmowy program, który umożliwia zapis danych w formacie GEDCOM (*.ged), dzięki czemu można je później odtworzyć w innych aplikacjach, obsługujących tego typu pliki. *Personal Ancestral File* obsługuje znaki narodowe, w tym: koreański, japoński i chiński oraz cyrylicę. Podobnie *GenoPro* i *GenDesigner*. Tylko anglojęzyczne wersje mają: *Legacy Family Tree*, *My Family History*, *Ancestry FamilyTree*, *Fzip Family Tree* i *TreeDraw*. Spolszczenia możemy za to spotkać w takich programach jak: *GreatFamily*, *Ahnenblatt* czy *GenDesigner*.

Niestety płatna jest polskojęzyczna aplikacja *Drzewo genealogiczne*, która umożliwia tworzenie wykresów wielu rodzin, a następnie ich zapis w formatach GEDCOM i HTML¹⁰⁰. Darmowe nie są też programy: *Rodzina* (tworzenie drzewa genealogicznego wraz ze zdjęciami)¹⁰¹ i *Geneabook* (*generowanie ksiąg rodzinnych w postaci raportów narracyjnych*)¹⁰².

Internet pomaga w znalezieniu różnorodnych informacji z zakresu poszukiwań genealogicznych. Pozwala też na korzystanie z baz danych instytucji rozmieszczonych na całym świecie. Amerykański portal *Ancestry* (www.ancestry.com) od kilku lat jest regularnie uzupełniany danymi ewidencyjnymi ludności zamieszkałej w Stanach Zjednoczonych, w tym również imigrantów z Europy Środkowej. Strona zawiera spisy ludności (*U.S. Census*),

¹⁰⁰ <http://www.genealogia.pun.pl/abc-genealoga-22.html>, 10.06.2012

¹⁰¹ http://genealog.mrog.org/odsylnice_programy.html, 11.06.2012

¹⁰² <http://www.software.skalecki.net>, 11.06.2012

książki telefoniczne i adresowe, akta metrykalne i dokumenty poświadczające służbę w wojsku, a ich łączna liczba szacowana jest na kilka miliardów. Po wykupieniu dostępu do danych, każdy internauta może bez większych trudności wyszukać interesujące go osoby, a następnie podzielić się tymi wiadomościami z innymi użytkownikami portalu. Co pewien czas *Ancestry.com* udostępnia część swych zbiorów za darmo, opcja ta ma jednak określony czas ważności.

Ryc. 10. Karta z czternastego spisu ludności Stanów Zjednoczonych (1920 U.S. Census)

Źródło: www.ancestry.com, 11.10.2011

Kolejną użyteczną w badaniach stroną internetową jest *Familysearch*. Umieszczone tu akta są opracowywane i indeksowane przez wolontariuszy z całego świata (m.in. za pomocą darmowego programu *FamilySearch Indexing*). Istnieje możliwość przeglądnięcia zeskanowanych ksiąg urodzeń, ślubów, bierzmowania i zgonów z terenów Afryki, Azji i Środkowego Wschodu, Australii i Nowej Zelandii, Kanady, Karaibów, Centralnej i Południowej Ameryki, Europy Kontynentalnej, Meksyku, Wysp na Pacyfiku, Wielkiej

Brytanii, Irlandii i Stanów Zjednoczonych¹⁰³. Familysearch została utworzona przez członków kościoła mormońskiego, którzy uczyczą w ten sposób gromadzone latami zdjęcia lub skany z archiwów parafialnych.

Na stronie portu Ellis Island w Nowym Jorku udostępniono wykazy osób, które przybyły do Ameryki drogą morską w latach 1892-1924¹⁰⁴. Baza danych zawiera ponad dwanaście milionów nazwisk, fotografie pasażerów oraz statków, którymi przyплыли. Wyszukiwarka osób posiada dodatkowe funkcje, dzięki którym możliwe jest znalezienie nazwiska, po wpisaniu jego początkowych liter lub sposobu wymawiania¹⁰⁵. Jest to duże udogodnienie, gdyż indeksację list pasażerów często przeprowadzali ludzie, którzy nie znali oryginalnego zapisu europejskich nazwisk i rozmaicie je zmieniali. Odreżne pismo na aktach też nierzadko było nieczytelne.

Ryc. 11. Lista pasażerów płynących z Bremy do Nowego Jorku dnia 03.09.1910 r.

The image shows a historical document titled "LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES". It is for the ship "S. George Washington" sailing from Bremen on September 3, 1910. The document is a detailed passenger list with columns for name, age, sex, nationality, and destination. It includes handwritten entries for various passengers such as Antonia, Carl, and others, with some entries crossed out. The document is stamped with "SEP 17 1910".

No.	NAME IN FULL	Age	Sex	Color of Hair	Color of Eyes	Nationality	Place of Birth	Prof. or Occup.	Religion	Marital Status	Place of Residence	Destination
1	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
2	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
3	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
4	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
5	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
6	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
7	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
8	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
9	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
10	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
11	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
12	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
13	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
14	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
15	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
16	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
17	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
18	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
19	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
20	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
21	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
22	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
23	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
24	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
25	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
26	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
27	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
28	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
29	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York
30	Antonina	37	F	Brown	Blue	Polish	Breslau	Housewife	Roman Catholic	Married	Breslau	New York

Źródło: www.ellisland.org, 11.10.2011

¹⁰³ <https://familysearch.org>, 13.06.2012

¹⁰⁴ Karol Paterski, *Internet w badaniach genealogicznych*, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”. - 2006, t. I, s. 130

¹⁰⁵ www.ellisland.org, 14.06.2012

Poszukiwania na terenie Polski warto rozpocząć od przeglądu danych opublikowanych na stronie Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (www.archiwa.gov.pl). Oprócz linków do stron archiwów państwowych i kościelnych, w poszczególnych miastach, zamieszczono tam cztery bazy danych przygotowane przez Centralny Ośrodek Informacji Archiwalnej przy NDAP. Baza PRADZIAD została stworzona z myślą o rejestracji akt metrykalnych i akt stanu cywilnego. Umożliwia ona określenie miejsca przechowywania poszczególnych akt urodzin/chrztów, ślubów, zgonów, bierzmowania czy zapowiedzi. Istotne dla genealoga informacje zawierają też bazy: ELA (*Ewidencja Ludności w Archiwach*), SEZAM (*Spis Zespołów Archiwalnych*) i IZA (*Inwentarze Zespołów Archiwalnych*). Dwie ostatnie ułatwiają zdobycie informacji na temat materiałów pomocnych w poszukiwaniu przodków¹⁰⁶.

Powstaje też wiele stron zakładanych przez pasjonatów genealogii, na których dzielą się oni swą wiedzą na ten temat lub zamieszczają wyniki swoich poszukiwań¹⁰⁷. Ogromną popularnością cieszy się portal *Ornatowski* (www.ornatowski.com). Serwis ten zawiera m.in. wyszukiwarkę nazwisk i miejscowości, darmową tablicę ogłoszeń czy opis archiwaliów państwowych i kościelnych. Ponadto można tu znaleźć porady związane z odczytywaniem odręcznie pisanych metryk i z odszukiwaniem dokumentów w archiwach. Dzięki odsyłaczom do innych stron, w prosty sposób można ściągnąć z Internetu programy do tworzenia drzew genealogicznych czy albumów ze zdjęciami, a także programy graficzne.

Kolejnym ważnym miejscem w sieci jest dla genealogów *GenPol* (www.genpol.com). Strona zawiera liczne artykuły z omawianej dziedziny, wyszukiwarki i opisy miejscowości oraz mnóstwo użytecznych linków.

Ciekawie rozwijającym się projektem jest też stworzona przez pasjonatów rodzinnych historii strona <http://genealodzy.pl>. Można tu przeglądać między innymi: zindeksowane dane z aktów chrztu, ślubu i zgonu z kilkunastu polskich parafii, *listę poległych w I wojnie światowej*, listę wypadków z kronik wypadków warszawskich, *Polską Deklarację o Podziwieniu i Przyjaźni dla Stanów Zjednoczonych*, *Indeks żołnierzy wojska polskiego w latach 1918-1920* oraz *Straty żołnierzy w latach 1918-1920*. Udostępnione dane w znacznej mierze gromadzone są i przesyłane do administratorów strony przez wolontariuszy - ludzi gotowych do indeksowania dokumentów, które w przyszłości mogą komuś do czegoś posłużyć.

¹⁰⁶ Karol Paterski, *Internet w badaniach genealogicznych*, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”. - 2006, t. I, s. 129

¹⁰⁷ Jerzy Żenkiewicz, *Internet w badaniach genealogicznych* [za:] http://www.i3conference.net/online/2009/prezentacje/Internet_w_badaniach_genealogicznych.pdf, 23.02.2012

Z kolei serwis *Genealogia Polska* (www.genealogiapolska.pl) to zgromadzone w jednym miejscu dane rodzin zamieszkałych na terenach dawnej Rzeczypospolitej. Informacje można opublikować w formie tekstowej lub jako tablicę. Baza danych jest uaktywniana po uprzedniej bezpłatnej rejestracji i zalogowaniu się¹⁰⁸.

W poszukiwaniach ważne jest też korzystanie z bibliotek. Dzięki Internetowi niemal każdy jego użytkownik może oglądać książki i czasopisma na ekranie własnego komputera. Już prawie milion publikacji znajduje się w bazie Federacji Bibliotek Cyfrowych. *Serwis ten jest zbiorem zaawansowanych usług sieciowych opartych na zasobach cyfrowych dostępnych w polskich bibliotekach cyfrowych i repozytoriach*¹⁰⁹. Swoje zasoby udostępniają w nim uczelnie wyższe, biblioteki, archiwa czy muzea.

Wiele instytucji społecznych i jednostek prywatnych zamieszcza swoje genealogiczne zbiory w Internecie. Wirtualny świat staje się narzędziem do komunikacji z zainteresowanymi tą tematyką. I tak, swoje strony *www* mają m.in.: Polskie Towarzystwo Heraldyczne (www.dig.com.pl), Polskie Towarzystwo Genealogiczne (www.genealodzy.pl), Związek Szlachty Polskiej (www.szlachta.org) i Polskie Towarzystwo Ziemiańskie (www.ptz.info.pl)¹¹⁰. Ich członkowie służą radą i pomagają w poszukiwaniach na licznych blogach, wirtualnych tablicach ogłoszeń czy stronach rodzinnych. Wskazują pomocne strony internetowe, tłumaczą pisane po łacinie lub po rosyjsku dokumenty, a nawet wyszukują dane o cudzych krewnych w zgromadzonych przez siebie książkach. Spora ich grupa zawodowo zajmuje się odnajdywaniem informacji o przodkach. Opłaty za usługi genealogiczne są uzależnione od czasu poświęconego na poszukiwania, odległości i poziomu trudności w zdobyciu właściwych zaświadczeń i metryk. Tego typu działalność prowadzą m.in. członkowie Małopolskiego Towarzystwa Genealogicznego: Aleksandra Kacprzak (<http://www.genoroots.com>), Marta Czerwieniec (<http://www.genarch.pl>), Piotr Matan (<http://www.geneis.pl>) i Daniel Nowak (<http://www.genea.com.pl>)¹¹¹.

¹⁰⁸ Karol Paterski, *Internet w badaniach genealogicznych*, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”. - 2006, t. I, s. 128

¹⁰⁹ <http://fbc.pionier.net.pl/owoc/about?id=about-fbc>, 12.06.2012

¹¹⁰ Karol Paterski, *Internet w badaniach genealogicznych*, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”. - 2006, t. I, s. 313

¹¹¹ <http://www.mtg-malopolska.org.pl/skladmtg.html>, 22.08.2012

PODSUMOWANIE

Głównym powodem napisania tej pracy była chęć przyjrzenia się obecności genealogii w świecie mediów masowych - prasy, radia, telewizji i Internetu. Interesowało mnie to, jak często temat ten jest poruszany w mediach i jaki jest jego odbiór przez społeczeństwo. Stawiałam sobie pytania: *Jak wiele mamy na polskim rynku wydawniczym czasopism zajmujących się genealogią i heraldyką? Czy są one interesujące dla potencjalnych czytelników? Jak i kiedy porusza się wspomnianą kwestię w radiu i telewizji? Co jest w niej takiego interesującego, że tworzone są o niej audycje, programy? Wreszcie - Jak duży jest wpływ Internetu na rozwój tej gałęzi nauki? Czy bez niego rozwój ten byłby w ogóle możliwy, a jeśli tak, to jak szybko by to nastąpiło?*

Prasa genealogiczna i heraldyczna nie jest niestety powszechnie znana w społeczeństwie. Zainteresowane są nią jedynie osoby pasjonujące się odkrywaniem własnej przeszłości, ewentualnie - historycy i badacze prasy. Egzemplarze tych czasopism są często dostępne jedynie na zamówienie, zdarza się też, że można je nabyć na aukcjach internetowych, np. na stronie www.allegro.pl. Również ich nakład jest skromny - mieści się w granicach od 50 do 1500 egzemplarzy. Spowodowane jest to często brakiem środków na publikowanie pisma. Tylko w nielicznych przypadkach periodyki są dofinansowywane przez gminę lub miasto, w którym są wydawane. Może to jest też przyczyną ich nieregularnego ukazywania się.

Większość tego typu czasopism jest wydawana przez (i dla) członków towarzystw i stowarzyszeń genealogicznych i heraldycznych. Oprócz poruszania tematów związanych z historią rodzin, regionów i kraju, zajmują się oni opisywaniem działalności grup, do których należą. Ich publikacje często mają za zadanie pozyskanie dla towarzystwa nowych członków. W latach 1989 - 2011 rozpoczęło swą działalność około 19 czasopism związanych z genealogią i heraldyką. W chwili obecnej ukazują się tylko cztery z nich: „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”, „Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego”, „Rocznik Towarzystwa Genealogicznego Ziemi Częstochowskiej” i „Korzenie”.

Po przyjrzeniu się bliżej sytuacji genealogii w polskim radiu, poczyniłam następujące spostrzeżenia:

- Audycje o tej tematyce pojawiają się głównie w radiach lokalnych, studenckich lub internetowych. Gdyby więcej ich umieścić w ramówkach ogólnopolskich stacji radiowych, dotarłyby do większej ilości słuchaczy i być może zainteresowałyby kogoś z nich.

- W znacznej większości programy te składają się z rozmów z pasjonatami genealogii lub z członkami towarzystw genealogicznych i heraldycznych. Wydaje mi się, że brakuje tu pomysłu na taki program - tak jakby nie było chęci, by tematem tym zaciekać słuchaczy

- Zbyt mało mówi się w radiu o genealogii osób popularnych, osób ze świata sztuki, rozrywki, popkultury. Takie działanie wzbudziłoby zainteresowanie genealogią u słuchaczy, którzy wcześniej nawet nie wiedzieli, czym jest genealogia.

Podobnie ma się rzecz z telewizją - niewiele powstało do tej pory programów o genealogii, których tytuły są rozpoznawane przez szersze grono widzów. Wysoką oglądalność miały *Sekrety rodzinne*, które emitowano w latach 2006-2007 w państwowej TVP 1. Swoją popularność zawdzięczały prawdopodobnie ciekawej koncepcji na program (wiele gier i zabaw), emisji w telewizji o szerokim gronie odbiorców oraz przede wszystkim - znanym i lubianym gościom związanym z teatrem, telewizją i sceną muzyczną.

Z kolei *Saga rodów* przedstawiała zdarzenia z przeszłości mazowieckich rodów. Pozostałe opisane w tej pracy programy mają charakter dokumentu, reportażu lub wywiadu i skupiają się na wyjaśnianiu podstawowych zagadnień z dziedziny genealogii, jak sposoby wyszukiwania danych w archiwach czy tworzenie własnego drzewa genealogicznego.

Jest jeszcze jedno medium, o którym nie można zapomnieć, jeśli chcemy mówić o genealogii. W przeciągu kilku ostatnich lat Internet stał się narzędziem komunikacji, wymiany doświadczeń i odkrywania nieznanego. Umożliwił też kontakt nie znającym się do tej pory członkom tej samej rodziny - niejednokrotnie rozmieszczonej w różnych częściach świata. Wymieniają się oni informacjami, udostępniają je innym i mają nadzieję, że jeszcze komuś tym pomogą. Zasada, jaka panuje w tym świecie, mogłaby brzmieć: *Im więcej wysyłasz, tym więcej znajdujesz.*

STRESZCZENIE

Tytuł pracy licencjackiej: *Media w służbie genealogii*

Celem mojej pracy było przedstawienie zagadnień związanych z genealogią w mediach masowych, czyli prasie, radiu, telewizji oraz Internecie. Równie ważne było dla mnie wskazanie, jak istotną rolę odgrywa genealogia w życiu każdego z nas.

W swojej pracy uwzględniłam część teoretyczną i empiryczną. Część teoretyczna zawarta została w pierwszym rozdziale. Omawiam w nim główne pojęcia dotyczące tematu genealogii, wskazuję na źródła wiedzy genealogicznej i opisuję rozwój tej nauki na przestrzeni lat.

Drugim rozdziałem rozpoczynam część empiryczną. Jako pierwsza omówiona tu została prasa genealogiczna i heraldyczna. Zestawiłam ze sobą polskie czasopisma o charakterze naukowym, popularnonaukowym i poradnikowym, ukazujące się w przedziale lat 1989-2011. Dane do pracy zbierałam przeglądając kolejne numery tychże gazet i zapisując najważniejsze zawarte w nich informacje.

O niektórych periodykach udało mi się uzyskać jedynie ogólne informacje, takie jak: miejsce i czas wydania pierwszego numeru oraz nazwisko redaktora naczelnego. Podczas próby kontaktu z wydawcą tych pism okazało się, że wszelkie dane kontaktowe, podane na stronie internetowej wydawcy, są już nieaktualne.

W rozdziale trzecim zostały scharakteryzowane audycje radiowe i programy telewizyjne poruszające kwestię genealogii. Autorzy trzech z nich skupili się na opowiadaniu historii poszczególnych rodzin, w pozostałych rozmawiano o tworzeniu wykresów przodków i odszukiwaniu ich metryk w Archiwach Państwowych.

Ostatni rozdział dotyczy genealogicznych poszukiwań, prowadzonych za pośrednictwem Internetu. Zwróciłam tu uwagę na rolę, jaką odgrywa globalna sieć w badaniach nad historią rodziny. Wskazałam strony internetowe i programy komputerowe, które mogą być pomocne przy odkrywaniu przeszłości.

Słowa kluczowe: *genealogia, heraldyka, prasa, telewizja, radio, Internet*

INDEKS OSÓB

Indeks zawiera w układzie abecedowym nazwiska osób wymienionych w tekście, w tym autorów pozycji książkowych, znajdujących się w bibliografii.

A

Aaron - 16

Abraham - 16

Adam - 16

Adamiec-Furgał Jolanta - 30

Anonim Gall - 17

Anton - 16

Anrep - 19

B

Balzer Oswald - 19

Baran Bartłomiej - 29

Barciś Artur - 31

Boniecki Adam - 4, 19

Bucelinus Gabriel - 18

Burke John - 19

C

Celej Anna - 22, 25

Cezar Juliusz - 16

Cugowski Krzysztof - 31

Curie - Skłodowska Maria - 23

Cywińska Barbara - 27

Czerwieniec Marta - 38

Czyżewska-Jacquemet Agnieszka - 29

D

Damięcki Maciej - 31
Damięcki Mateusz - 31
De Sainte-Marthe Ludwik - 18
De Sainte-Marthe Scevola - 18
Dworzaczek Włodzimierz - 4-5, 8, 11-15, 18-19
Dziembowski Piotr Maciej - 21

E

Eneasz - 16

F

Franc Aneta - 23
Fronczak Waldemar - 31

G

Głowiak Maciej - 27
Gołąb-Malowicka Karolina - 14
Górny Marek - 21
Górzyński Sławomir - 22, 25
Graham Alex - 30
Gruszkowa Kryspina - 24
Gucia Dobrosława - 27

H

Hemperek Monika - 29
Henniges Hieronim - 18
Herkules - 16
Hunt Helen - 30

J

Jabłonowski Józef - 9,
Jędraszewski Wojciech - 27, 32

K

Kacprzak Aleksandra - 32-33, 38
Kamiński Mariusz - 29
Kammel Tomasz - 31
Karol Wielki - 17
Kopaliński Władysław - 10, 15, 19
Kowalczyk Maciej - 23
Krajkowski Leszek - 21
Król Janina - 27
Kuczyński Stefan Krzysztof - 22
Kulikowski Andrzej - 26
Kuśnierczyk Andrzej - 24
Kuśnierczyk Eugenia - 24
Kuziński Andrzej - 31

L

Le Laboureur Jean - 18
Leszek - 17
Litta Pompeo - 19
Lorenz Ottokar - 7,
Lubicz Bajkowski Marek - 22
Lubierska-Lewandowska Joanna - 27

Ł

Łąkowski Rafał - 7, 22
Łoza Stanisław - 19

M

Malinowski Norbert Eugeniusz - 15-16
Marek Antoniusz - 16
Masłowska Magdalena - 31
Matan Piotr - 38
Ménestrier Klaudiusz Franciszek - 18

Michalak Katarzyna - 29
Mieszko I - 17
Minakowski Marek Jerzy - 29-30
Młynarczyk Piotr - 31
Mojżesz - 16
Mountbatten-Windsor Karol - 26

N

Nagy J. - 19
Namysłowski Bolesław - 4, 8
Napoleon - 14
Niesiecki Kasper - 4, 19
Noe - 16
Nowaczyk Małgorzata - 5, 9-11, 13, 15, 17-19
Nowak Daniel - 38
Nowak Marian Franciszek - 23

O

Osiński Ireneusz Stanisław - 26

P

Paltrow Gwyneth - 30
Parker Sarah Jessica - 30
Paterski Karol - 36-38
Pazura Cezary - 31
Pazura Radosław - 31
Pągowski Jan - 22
Piaś Kołodziej - 29
Piekosiński Franciszek - 19
Piłsudski Józef - 26
Poniatowska Sonia - 33
Poniatowski Józef - 33
Poniatowski Stanisław August - 33

Prinke Rafał Tadeusz - 15, 21

R

Rabczewska Dorota - 31

Reineck Reiner - 17

Reszczyński Wojciech - 30

Reusner Elias - 18

Richie Lionel - 30

Rittershusius Mikołaj - 18

Rowling J. K. - 31

S

Sarandon Susan - 30

Schejbal Jerzy - 31

Schejbal Magdalena - 31

Semkowicz Władysław Aleksander - 7, 10-11, 13, 15, 19, 22

Siemomysł - 17

Siemowit - 17

Skalska Dobromiła - 32

Skąlecki Piotr - 27

Sklarczyk Natalia - 24

Skowera Jan Lech - 25

Spener Filip Jakub - 18

Springer Jerry - 31

Stuhr Jerzy - 31

Stuhr Maciej - 31

Suntheim Ladislaus - 17

Szczepański Leszek - 29

Szkutnik Piotr - 14

Szulc Dominik - 23

Szymański Józef - 5, 8, 11, 19, 23

Szymczak Izabela - 27

Ś

Śleszyńska Hanna - 31

Świątek Tadeusz - 30

T

Tomczyk Jacek - 32

U

Uruski Seweryn - 4, 19

W

Wdowiszewski Zygmunt - 22

Wells Spencer - 32

Widukind - 17

Wiszowaty Marcin Michał - 26

Właźlak Władysław Piotr (ks.) - 24

Włodarczyk Wiktoria - 15

Wojtakowski Edward Tadeusz - 24

Wojtysiak Anna - 32

Z

Zeliszewski Tomasz - 29

Zygmunt Stary - 12

Ż

Żenkiewicz Jerzy - 37

BIBLIOGRAFIA:

Wydawnictwa zwarte:

1. Celej A., *Bibliografia genealogii i heraldyki polskiej za lata 1980-2001*, DiG, Warszawa 2006
2. Dworzaczek W., *Genealogia*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959
3. Gołąb-Malowicka K., *W poszukiwaniu przodków. Źródła do badań genealogicznych w archiwum państwowym w Krakowie*, Archiwum Państwowe w Krakowie, Kraków 2008
4. Kopaliński W., *Słownik mitów i tradycji kultury*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Kraków 1991
5. Malinowski N. E., *Teoryja heraldyki powszechnej*, Warszawa 1841
6. Namysłowski B., *Rozważania nad problemem rodziny i rodu*, Drukarnia „Dziennika Poznańskiego”, Poznań 1928
7. Nowaczyk M., *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2005
8. Semkowicz W. A., *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac naukowych UNIVERSITAS, Kraków 1999
9. Semkowicz W. A., *Paleografia łacińska*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac naukowych UNIVERSITAS, Kraków 2007
10. Szymański J., *Nauki pomocnicze historii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001

Prace zbiorowe pod redakcją:

1. Rafał Łąkowski (red.), *Encyklopedia Powszechna PWN*, t.2., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984
2. Rafał Łąkowski (red.), *Encyklopedia Powszechna PWN*, t.4., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984

Artykuły w czasopismach:

1. Paterski K., *Internet w badaniach genealogicznych*, „Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego”. - 2006, t. I, Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne, Ostrów Wielkopolski
2. Szkutnik P., *Podstawowe źródła do genealogii chłopskiej (XIX i XX wiek)*, "Studencki Biuletyn Historyczny". - 2001, nr 4, Studenckie Koło Naukowe Historyków Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź

Akta prawne:

1. *Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów* (Dz.U. 1998 nr 136 poz. 884 z późn. zm.)

Strony internetowe:

1. <http://acalyludpowieamen.blogspot.com/view/classic>, 21.09.2012
2. <http://dziendobry.tvn.pl/video/krewna-ostatniego-krola-polski,1,newest,9562.html>, 26.09.2012
3. http://en.wikipedia.org/wiki/Who_Do_You_Think_You_Are%3F_%28British_TV_series%29, 22.07.2012
4. http://en.wikipedia.org/wiki/Who_Do_You_Think_You_Are%3F_%28U.S._TV_series%29, 29.07.2012
5. http://encyklopedia.eduteka.pl/wiki/Rocznik_Polskiego_Towarzystwa_Heraldycznego, 03.09.2012
6. <http://fbc.pionier.net.pl/owoc/about?id=about-fbc>, 12.06.2012
7. <http://gen-her.pl/page/czasopismo-gens.php>, 30.08.2012
8. <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-14929.phtml>, 26.09.2012
9. <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-16334.phtml>, 25.09.2012
10. <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-3121.phtml>, 25.09.2012
11. <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-3389.phtml>, 26.09.2012
12. <http://genealodzy.pl/PNphpBB2-viewtopic-t-7089.phtml>, 26.09.2012
13. http://genealog.mrog.org/odsylacze_programy.html, 11.06.2012

14. <http://genealogia.wuwr.pl/catalog/genealogia-studia-i-materialy-histeryczne-44>, 30.08.2012
15. <http://histmag.org/?id=540>, 30.12.2011
16. http://infoshare1.princeton.edu/rbcs2/misc/Bib_968619.pdf, 31.12.2011
17. http://katalog.czasopism.pl/index.php/Verbum_Nobile, 28.09.2012
18. <http://ltg.pl/content/view/1027/2>, 05.09.2012
19. <http://media2.pl/media/56141-Drzewo-czlowieka-w-National-Geographic-Channel.html>, 23.09.2012
20. <http://moje.radio.lublin.pl/drzewo-rodzinne-2.html>, 20.09.2012
21. <http://moje.radio.lublin.pl/szukaj-w-radiu-lublin,,Drzewo%20rodzinne,strona-1.html>, 20.09.2012
22. <http://ngc.gazeta.pl/pl/genealogiczne-drzewo>, 30.08.2012
23. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Archeion>, 12.03.2012
24. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Genealogia>, 21.09.2012
25. http://pl.wikipedia.org/wiki/Sekrety_rodzinne_%28program_telewizyjny%29, 22.07.2012
26. <http://prawo.ug.edu.pl/pracownik/marcinmichalwyszowaty.html>, 01.09.2012
27. <http://rthzch.zschoszczno.pl/news.php?id=115>, 01.09.2012
28. <http://sjp.pwn.pl/szukaj/antenat>, 30.12.2011
29. http://tnn.pl/Podstawowe_poj%C4%99cia_genealogii,1631.html, 30.12.2011
30. <http://www.aacz.czestochowa.pl/index.php?go=dzieje>, 30.08.2012
31. <http://www.agad.archiwa.gov.pl/genealogia/poradnik.html>, 02.01.2012
32. <http://www.archiwa.gov.pl>, 02.01.2012
33. http://www.archiwum.krakow.pl/archiwum.php?ident=9_1_0, 20.03.2012
34. http://www.bartekbaran.cba.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=39, 23.07.2012
35. <http://www.bbc.co.uk/programmes/b007t575/episodes/guide>, 22.07.2012
36. <http://www.ellisland.org>, 14.06.2012
37. <http://www.genealogia.pun.pl/abc-genealoga-22.html>, 10.06.2012
38. http://www.genealogy.com/63_kathy.html, 01.01.2012
39. <http://www.genealogymagazine.com/aboutus.html>, 01.01.2012
40. <http://www.genpol.com/module-subjects-viewpage-pageid-58.html>, 30.12.2011
41. <http://www.goldenline.pl/ireneusz-osinski>, 01.09.2012
42. <http://www.gorzow.ap.gov.pl>, 20.03.2012

43. http://www.hist.uni.wroc.pl/1_03_12.html, 30.08.2012
44. http://www.i3conference.net/online/2009/prezentacje/Internet_w_badaniach_genealogicznych.pdf, 23.02.2012
45. <http://www.korzenie.info>, 19.03.2012
46. http://www.kul.pl/art_5707.html, 19.03.2012
47. http://www.mtg-malopolska.org.pl/images/nasze_spotkania/12_07_2012a.djvu, 26.09.2012
48. <http://www.mtg-malopolska.org.pl/skladmtg.html>, 22.08.2012
49. <http://www.nettax.pl/dzienniki/du/1998/136/poz.884.htm>, 02.01.2012
50. <http://www.newyorkfamilyhistory.org>, 01.01.2012
51. <http://www.ornatowski.com/her.htm>, 01.09.2012
52. <http://www.otg.net.pl>, 30.08.2012
53. http://www.rochstar.tv/index.php?id=9&action=details&id_project=5, 22.09.2012
54. <http://www.rootsweb.ancestry.com/~njgsnj/genmag.html>, 01.01.2012
55. <http://www.sjp.pl/dygitalizacja>, 25.09.2012
56. <http://www.sjp.pl/mediewista>, 05.09.2012
57. <http://www.software.skalecki.net>, 11.06.2012
58. http://www.tvorion.pl/?action=show_news&idNews=9657, 24.09.2012
59. <http://www.tvp.pl/historia/magazyny-historyczne/portal/o-programie>, 26.09.2012
60. <http://www.tvp.pl/warszawa/dokument/saga-rodow>, 26.09.2012
61. <http://www.wtg.org.pl>, 02.09.2012
62. http://www.wtg.org.pl/wtg_w_prasie_i_telewizji.html, 26.09.2012
63. http://www.wydawnictwo-historyczne.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=60&Itemid=58, 29.08.2012
64. <http://www.youtube.com/watch?v=d2sdIxxLZVk>, 26.09.2012
65. http://www.youtube.com/watch?v=kFSopxzzlmE&feature=player_embedded#!, 05.08.2012
66. <http://www.youtube.com/watch?v=LsusWsDVQBE>, 26.09.2012
65. <http://zadane.pl/zadanie/811806>, 19.12.2011
66. <https://familysearch.org>, 13.06.2012
67. https://groups.google.com/group/pl.soc.genealogia/tree/browse_frm/month/2003-03/01b9270c671d8d1d?rnum=1&_done=/group/pl.soc.genealogia/browse_frm/month/2003-03?&pli=1, 01.09.2012

Aneks 1. SPIS RYCIN

Ryc. 1. <i>Ilustracje z dzieła "Heraldica to iest osada kleynotow rycerskich" Józefa Jabłonowskiego z 1742 roku pokazująca stopnie pokrewieństwa w linii męskiej i żeńskiej</i>	8
Ryc. 2. <i>Tablica ascendentów</i>	9
Ryc. 3. <i>Tablica descendentów</i>	9
Ryc. 4. <i>Metryka urodzenia Wiktorii Włodarczyk, parafia Sławice, rok 1880</i>	14
Ryc. 5. <i>Genealogia z biblijnej „Księgi Rodzaju”</i>	15
Ryc. 6. <i>Okładka Rocznika Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego „Gens” za lata 2005-2006</i>	20
Ryc. 7. <i>Okładka Magazynu Heraldycznego : styczeń-luty 1991 r.</i>	24
Ryc. 8. <i>Spotkanie członków Małopolskiego Towarzystwa Genealogicznego</i>	27
Ryc. 9. <i>Zdjęcie z programu „Sekrety rodzinne”, odcinek z rodziną Stuhrów</i>	30
Ryc. 10. <i>Karta z czternastego spisu ludności Stanów Zjednoczonych (1920 U.S. Census)</i>	34
Ryc. 11. <i>Lista pasażerów płynących z Bremy do Nowego Jorku dnia 03.09.1910 r.</i>	35

